Нэгдсэн сэргээгдэх эрчим хүчний төслийн Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн олон улсын үнэлгээ (ESIA)

180 МВт-ын салхин цахилгаан станц ба батарей хуримтлуурын систем, Цогтцэций сум, Монгол Улс

Бүлэг 12. Оролцогч талуудын оролцоо

Захиалагч	Огноо	Лавлах дугаар
Net Zero Energy LLC (MCS ба URECA)	2026 оны 11 сарын 2	0747189

БАРИМТ БИЧГИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

Доорх мэдээлэл нь нүүр хуудас болон үндсэн хуудасны хөл хэсэгт автоматаар харагдана. АНХААРУУЛГА: Энэ хүснэгтийг баримт бичгээс хасаж БОЛОХГҮЙ.

Үзүүлэлт	Мэдээлэл
БАРИМТ БИЧГИЙН ГАРЧИГ	Нэгдсэн сэргээгдэх эрчим хүчний төслийн Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн олон улсын үнэлгээ (ESIA)
БАРИМТ БИЧГИЙН ДЭД ГАРЧИГ	180 МВт-ын салхин цахилгаан станц ба батарей хуримтлуурын систем, Цогтцэций сум, Монгол Улс
ТӨСЛИЙН ДУГААР	0747189
ОГНОО	2026 оны 11 сарын 2
ХУВИЛБАР	05
ЗОХИОГЧ	ERM-Hong Kong, Limited
ЗАХИАЛАГЧИЙН НЭР	Net Zero Energy LLC (MCS ба URECA)

БАРИМТ БИЧГИЙН ТҮҮХ

Хувилбар	Засвар	Зохиогч	Хянасан	ERM-ийн баталсан (нэр)	Огноо	Тайлбар
Хувилбар	00	Олон зохиогч	Tom Glenwright	Craig Reid	2025 оны 11 сарын 28	Төсөл
Хувилбар	01	Олон зохиогч	Tom Glenwright	Craig Reid	2025 оны 12 сарын 19	NZE-ийн саналыг тусгасан
Хувилбар	02	Олон зохиогч	Tom Glenwright	Craig Reid	2026 оны 05 сарын 08	IFC-ийн саналыг тусгасан
Хувилбар	03	Олон зохиогч	Tom Glenwright	Craig Reid	2026 оны 05 сарын 15	Эцсийн. NZE-ийн саналыг тусгасан
Хувилбар	04	Олон зохиогч	Tom Glenwright	Craig Reid	2026 оны 10 сарын 16	Эцсийн. Олон улсын санхүүгийн байгууллагуудын (IFI) саналыг тусгасан
Хувилбар	05	Олон зохиогч	Tom Glenwright	Craig Reid	2026 оны 11 сарын 2	Эцсийн. Олон улсын санхүүгийн байгууллагуудын (IFI) саналыг тусгасан

ГАРЫН ҮСГИЙН ХУУДАС

Нэгдсэн сэргээгдэх эрчим хүчний төслийн Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн олон улсын үнэлгээ (ESIA)

180 МВт-ын салхин цахилгаан станц ба батарей хуримтлуурын систем, Цогтцэций сум, Монгол Улс

Бүлэг 12. Оролцогч талуудын оролцоо

0747189

[гарын үсэг]

Craig A. Reid Түнш

ERM-Hong Kong, Limited 2507 One Harbourfront, 18 Tak Fung Street, Хонконг Утас: +852 2271 3000 Факс: +852 3015 8052

© Зохиогчийн эрх 2026, The ERM International Group Limited болон/эсвэл түүний охин компаниуд (“ERM”). Бүх эрх хуулиар хамгаалагдсан. ERM-ийн урьдчилсан бичгээр өгсөн зөвшөөрөлгүйгээр энэхүү бүтээлийн аль ч хэсгийг ямар нэг хэлбэр, аргаар хуулбарлах, дамжуулахыг хориглоно.

АГУУЛГА

Дугаар	Гарчиг
12.	ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО
12.1	АРГА БАРИЛ
12.1.1	Оролцогч талуудын оролцооны зорилго
12.1.2	Оролцогч талуудын оролцооны зарчим
12.2	ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ШИНЖ ТӨРХ
12.2.1	Орон нутгийн иргэд
12.2.2	Эмзэг бүлгийн хүмүүс
12.2.3	Сумын засаг захиргааны төлөөлөл
12.2.4	Багийн засаг захиргааны төлөөлөл
12.2.5	Олон улсын болон төрийн бус байгууллагууд
12.2.6	Бусад сонирхогч талууд
12.3	ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЗУРАГЛАЛ
12.4	АРГА ЗҮЙ
12.4.1	Уулзалтын бүтэц
12.4.2	Оролцогчдыг сонгох
12.4.3	Хэрэгслийн хэрэглээ
12.5	ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХУРААНГУЙ
12.5.1	Хамрах хүрээг тогтоох үеийн оролцогч талуудын оролцоо
12.5.2	ESIA-ийн оролцогч талуудын оролцоо
12.5.3	Гол санаа зовнил болон ESIA-д тусгасан байдлын хураангуй
12.6	ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЦААШДЫН ОРОЛЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА
12.6.1	Барилгын өмнөх үе шатны оролцоо
12.6.2	Барилгын үе шат ба ESIA-г ил болгох
12.6.3	Ашиглалтын үе шат
12.7	ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМ
12.7.1	Төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд зориулсан гомдол барагдуулах механизм
12.7.2	Гомдол барагдуулах механизмыг сурталчлах
12.7.3	Гомдол барагдуулах механизмын үйл явц
12.7.4	Гомдол барагдуулах механизмын нөөц
12.7.5	Төслийн гомдол барагдуулах механизмд мэдээлэлтэй оролцох
12.7.6	Хяналт шинжилгээ ба тайлагнал
12.7.7	Гомдол барагдуулах механизм дахь EPC гүйцэтгэгчийн үүрэг хариуцлага

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Дугаар	Гарчиг
Хүснэгт 12-1	Эмзэг бүлгийн шалгуур ба тодорхойлолт
Хүснэгт 12-2	ESIA-ийн үе шатанд оролцогч талуудтай зөвлөлдөхөд ашигласан хэрэгсэл
Хүснэгт 12-3	2024 оны хамрах хүрээг тогтоох үе шатанд хийсэн оролцооны үйл ажиллагаа
Хүснэгт 12-4	2025 оны хамрах хүрээг тогтоох үе шатанд хийсэн оролцооны үйл ажиллагаа
Хүснэгт 12-5	2025 оны 6 сарын ESIA-ийн талбайн айлчлалын үеэр хийсэн оролцооны үйл ажиллагаа
Хүснэгт 12-6	Олон нийтийн гаргасан гол санаа зовнил, хүлээлт болон ESIA-д тусгасан байдал
Хүснэгт 12-7	Барилгын өмнөх үе шатанд санал болгож буй оролцогч талуудын оролцоо
Хүснэгт 12-8	Барилгын үе шатанд санал болгож буй оролцогч талуудын оролцоо
Хүснэгт 12-9	Ашиглалтын үе шатанд санал болгож буй оролцогч талуудын оролцоо
Хүснэгт 12-10	Гомдол шийдвэрлэлтийн хураангуй

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Дугаар	Гарчиг
Зураг 12-1	Оролцогч талуудын зураглалын матриц
Зураг 12-2	Өмнөговь аймгийн удирдлагуудтай хийсэн KII
Зураг 12-3	Сумын Засаг дарга нартай хийсэн KII
Зураг 12-4	Эмэгтэйчүүд, малчидтай хийсэн FGD
Зураг 12-5	2025 оны 6 сарын оролцогч талуудын оролцоо

ТОВЧИЛСОН ҮГ, ТОВЧЛОЛ

Товчлол	Тайлбар
AADT	Жилийн дундаж хоногийн хөдөлгөөн (Annual Average Daily Traffic)
[redacted]	[redacted]
AIS	Агаарын тусгаарлагчтай хуваарилах байгууламж (Air Insulated Switchgear)
ALARP	Боломжийн хэрээр хамгийн бага түвшинд (As Low As Reasonably Practicable)
AoI	Нөлөөллийн бүс (Area of Influence)
APLIC	Шувуу ба цахилгаан шугамын харилцан нөлөөллийн хороо (Avian Powerline Interaction Committee)
БХС (BESS)	Батарей хуримтлуурын систем (Battery Energy Storage System)
BMP	Биологийн олон янз байдлын менежментийн төлөвлөгөө (Biodiversity Management Plan)

Товчлол	Тайлбар
BOD	Хүчилтөрөгчийн биохимийн хэрэгцээ (biochemical oxygen demand)
CAF	Төв Азийн нүүдлийн зам (Central Asian Flyway)
CAQMP	Барилгын үеийн агаарын чанарын менежментийн төлөвлөгөө (Construction Air Quality Management Plan)
CCRA	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эрсдэлийн үнэлгээ (Climate Change Risk Assessment)
CD	Олон нийтийн хөгжил (Community Development)
CH	Эгзэгтэй амьдрах орчин (Critical Habitat)
CHA	Эгзэгтэй амьдрах орчны үнэлгээ (Critical Habitat Assessment)
CIA	Хуримтлагдсан нөлөөллийн үнэлгээ (Cumulative Impact Assessment)
CIP	Уур амьсгалын нөлөөллийн платформ (Climate Impact Platform)
CITES	Устах аюулд орсон зэрлэг амьтан, ургамлын олон улсын худалдааны тухай конвенц
CLO	Олон нийттэй харилцах ажилтан (Community Liaison Officer)
CMIP6	Загваруудын харьцуулалтын хамтарсан төсөл, 6-р үе шат (Coupled Model Intercomparison Project Phase 6)
CMS	Нүүдлийн зэрлэг амьтдыг хамгаалах тухай конвенц (Conservation of Migratory Species of Wild Animals)
CO	Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл (Carbon monoxide)
COD	Хүчилтөрөгчийн химийн хэрэгцээ (chemical oxygen demand)
CR	Устаж байгаа (critically endangered)
CRM	Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал (Citizen’s Representative Meeting)
CRM	Мөргөлдөх эрсдэлийн загвар (Collision Risk Model)
CSMP	Хүйтний стрессийн менежментийн төлөвлөгөө (Cold Stress Management Plan)
DEIA	Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ (БОННҮ) (Detailed Environmental Impact Assessment)
DFID	Олон улсын хөгжлийн газар (International Development)
DSF	Хөгжлийг дэмжих сан (Development Support Fund)
E&S	Байгаль орчин ба нийгэм (Environmental and Social)
EAAA	Экологийн хувьд тохиромжтой шинжилгээний талбай (Ecologically Appropriate Area of Analysis)
EAAF	Зүүн Ази–Австралийн нүүдлийн зам (East Asian-Australasian Flyway)
EBRD	Европын Сэргээн босголт, хөгжлийн банк (European Bank for Reconstruction and Development)
EC	Цахилгаан дамжуулах чанар (Electrical Conductivity)
EEO	Тархалтын хүрээ (Extent of Occurrence)
EHS	Байгаль орчин, эрүүл мэнд, аюулгүй байдал (Environment, Health and Safety)
EIA	Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ (Environmental Impact Assessment)

Товчлол	Тайлбар
EN	Устаж болзошгүй (Endangered)
EPC	Зураг төсөл, ханган нийлүүлэлт, барилга угсралт (Engineering Procurement and Construction)
EPRP	Онцгой байдлын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө (Emergency Preparedness and Response Plan)
ERM	ERM-Hong Kong, Limited
ESA	Европын сансрын агентлаг (European Space Agency)
ESIA	Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ (Environmental and Social Impact Assessment)
ESMP	Байгаль орчин, нийгмийн менежментийн төлөвлөгөө (Environmental and Social Management Plan)
ESMS	Байгаль орчин, нийгмийн менежментийн тогтолцоо (Environment and Social Management System)
ETI	Ёс зүйтэй худалдааны санаачилга (Ethical Trading Initiative)
FERP	Үерийн онцгой байдлын хариу арга хэмжээний төлөвлөгөө (Flood Emergency Response Plan)
FFDI	Артурын ойн түймрийн аюулын индекс (Arthur Forest Fire Danger Index)
FGD	Фокус бүлгийн ярилцлага (focus group discussion)
FPIC	Чөлөөт, урьдчилсан, мэдээлэлд суурилсан зөвшөөрөл (Free, Prior and Informed Consent)
GBV	Жендэрт суурилсан хүчирхийлэл (Gender-based violence)
GCD	Дэлхийн уур амьсгалын мэдээллийн сан (Global Climate Database)
GHG	Хүлэмжийн хий (Green House Gas)
GIIP	Олон улсын салбарын сайн туршлага (good international industry practice)
GIS	Газарзүйн мэдээллийн систем (Geographic Information System)
GM	Гомдол барагдуулах механизм (grievance mechanism)
GPN	Энэхүү Сайн туршлагын зөвлөмж (This Good Practice Note)
GRM	Гомдол барагдуулах механизм (Grievance Redress Mechanism)
HCO	Бикарбонат (Bicarbonate)
HSEQ	Эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, байгаль орчин, чанар (Health, Safety, Environment, and Quality)
HSMP	Халууны стрессийн менежментийн төлөвлөгөө (Heat Stress Management Plan)
HSS	Эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, хамгаалалт (Health, Safety and Security)
HSSE	Эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, хамгаалалт, байгаль орчин (Health, Safety, Security and Environment)
HVAC	Халаалт, агаар сэлгэлт, агааржуулалт (Heating, Ventilation, and Air Conditioning)
IA	Нөлөөллийн үнэлгээ (Impact Assessment)
IAQM	Агаарын чанарын менежментийн хүрээлэн (Institute of Air Quality Management)
IBA	Шувуу ба биологийн олон янз байдлын чухал газар нутаг (Important Bird and

Товчлол	Тайлбар
	Biodiversity Areas)
IBAT	Биологийн олон янз байдлын нэгдсэн үнэлгээний хэрэгсэл (Integrated Biodiversity Assessment Tool)
IFC	Олон улсын санхүүгийн корпораци (International Finance Corporation)
ILO	Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллага (International Labour Organisation)
IMAR	Өвөр Монголын өөртөө засах орон (Inner Mongolia Autonomous Region)
IPA	Ургамлын чухал газар нутаг (Important Plant Areas)
ISMP	Түрэмгий зүйлийн менежментийн төлөвлөгөө (Invasive Species Management Plan)
IUCN	Байгаль хамгаалах олон улсын холбоо (International Union for Conservation of Nature)
KBA	Биологийн олон янз байдлын түлхүүр газар нутаг (Key Biodiversity Areas)
KII	Гол мэдээлэгчтэй хийсэн ярилцлага (Key Informant Interview)
LC	Анхааралд өртөхөөргүй (Least Concern)
LiDAR	Лазерын тусламжтай зай хэмжих, илрүүлэх технологи (Light Detection and Ranging)
LLC	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани (ХХК) (Limited Liability Company)
LO	Газрын даамал (Land Officer)
LRP	Амьжиргааг сэргээх төлөвлөгөө (Livelihood Restoration Plan)
LRP	Амьжиргааг сэргээх төлөвлөгөө (Livelihood Restoration Plan)
LVIA	Ландшафт ба харагдах байдлын нөлөөллийн үнэлгээ (Landscape & Visual Impact Assessment)
MCS	Mongolian Consulting Service
MECC	Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам (Ministry of Environment and Climate Change)
MNS	Монгол Улсын үндэсний стандарт (Mongolian National Standard)
MRIA	Монголын сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэгчдийн холбоо (Mongolian Renewables Industries Association)
MRL	Монгол орны Улаан данс (Mongolian Red List)
MSDS	Материалын аюулгүй байдлын мэдээллийн хуудас (Material Safety Data Sheet)
MW	Мегаватт (Mega Watt)
MWEA	Монголын салхины эрчим хүчний холбоо (Mongolian Wind Energy Association)
NASA	АНУ-ын Үндэсний агаар, сансрын судалгааны газар (National Aeronautic Space Administration)
NDC	Үндэсний тодорхойлсон хувь нэмэр (Nationally Determined Contributions)
NDC	Үндэсний диспетчерийн төв (National Dispatching Centre)
NE	Үнэлэгдээгүй (not evaluated)
NGO	Төрийн бус байгууллага (Non-governmental Organization)

Товчлол	Тайлбар
NH4+	Аммони (Ammonium)
NO2	Азотын давхар исэл (Nitrogen dioxide)
NO2-	Нитрит (Nitrite)
NO3-	Нитрат (Nitrate)
NOAA	Агаар мандлын холбоо (Atmospheric Association)
NPTG	Цахилгаан дамжуулах үндэсний сүлжээ ТӨХК (National Power Transmission Grid Company)
NPTG	Цахилгаан дамжуулах үндэсний сүлжээ ТӨХК (National Power Transmission Grid Company)
NREC	Сэргээгдэх эрчим хүчний үндэсний төв (The National Renewable Energy Centre)
NSR	Дуу чимээнд мэдрэг хүлээн авагч (Noise sensitive receiver)
NT	Ховордож болзошгүй (Near threatened)
NZE	Net Zero Energy LLC
O&M	Ашиглалт ба засвар үйлчилгээ (Operation and Maintenance)
ЦДАШ (OHL)	Цахилгаан дамжуулах агаарын шугам (Overhead Transmission Line)
OHS	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй (Occupational Health and Safety)
OT	Оюу толгой (Oyu Tolgoi)
PA	Тусгай хамгаалалттай газар нутаг (protected area)
PAD	Төслийн нөлөөлөлд өртсөн засаг захиргааны нэгжүүд (project affected districts)
PAPs	Төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэд (Project Affected Persons)
PI, mg/L	Фосфат (Phosphate)
PM	Тоосонцор (Particulate matter)
POP	Удаан задардаг органик бохирдуулагч (persistent organic pollutants)
PPA	Цахилгаан эрчим хүч худалдах, худалдан авах гэрээ (Power Purchase Agreement)
PPE	Хувийн хамгаалах хэрэгсэл (Personal protective equipment)
PS	Гүйцэтгэлийн стандартууд (Performance Standards)
RAP	Нүүлгэн шилжүүлэлтийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (Resettlement Action Plan)
RCIA	Хуримтлагдсан нөлөөллийн шуурхай үнэлгээ (Rapid Cumulative Impact Assessment)
RCS	Бодит тохиолдлын хувилбар (Real Case Scenario)
RILI	Хур тунадаснаас үүдэх хөрсний гулсалтын индекс (rainfall-induced landslide index)
RoW	Шугамын зурвас газар (Right of Way)
SCADA	Хянах удирдах, өгөгдөл цуглуулах систем (Supervisory Control and Data Acquisition)
SNH	Шотландын байгалийн өв (Scottish Natural Heritage)

Товчлол	Тайлбар
SO	Нийгмийн асуудал хариуцсан ажилтан (Social Officer)
SO2	Хүхрийн давхар исэл (Sulphur dioxide)
SO4	Сульфат (Sulphate)
SPA	Дархан цаазат газар (Strictly Protected Area)
SRTM	Шаттл радарын байр зүйн зураглалын төсөл (Shuttle Radar Topography Mission)
STE	Шүдлэг арын ирмэг (Serrated Trailed Edge)
TDS	Нийт ууссан бодис (Total Dissolved Solids)
TIP	Хүн худалдаалах гэмт хэрэг (Trafficking in Persons)
TL	Цахилгаан дамжуулах шугам (Transmission Line)
TNC	Байгаль хамгаалах нийгэмлэг (The Nature Conservancy)
TOR	Ажлын даалгавар (Terms of Reference)
UNEP	НҮБ-ын Байгаль орчны хөтөлбөр (United Nations Environmental Programme)
UNFCCC	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай НҮБ-ын суурь конвенц (United Nations Framework Convention on Climate Change)
USD	Америк доллар (United States dollars)
UV	Хэт ягаан туяа (Ultra-violet)
VEC	Үнэ цэнэтэй байгаль орчин, нийгмийн бүрэлдэхүүн хэсэг (Valued Environmental and Social Components)
VP	Ажиглалтын цэг (Vantage Point)
VU	Эмзэг (Vulnerable)
WBG	Дэлхийн банкны групп (World Bank Group)
WBGT	Нойтон бөмбөлөг ба бөмбөрцөг термометрийн температур (Wet Bulb Globe Temperature)
WCS	Хамгийн муу тохиолдлын хувилбар (Worst Case Scenario)
WCS	Зэрлэг амьтан хамгаалах нийгэмлэг (Wildlife Conservation Society)
WHO	Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага (World Health Organisation)
WPF	Салхин цахилгаан станц (Wind Power Farm)
WPFW	Номхон далайн баруун хэсгийн нүүдлийн зам (West Pacific Flyway)
WRI	Дэлхийн нөөцийн хүрээлэн (World Resource Institute)
WSDI	Дулаан үеийн үргэлжлэх хугацааны индекс (Warm spell duration index)
СЦҮ (WTG)	Салхин цахилгаан үүсгүүр (Wind Turbine Generator)
WWF	Дэлхийн байгаль хамгаалах сан (World Wide Fund for Nature)

12. ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО

Энэ бүлэгт оролцогч талуудын оролцооны арга зүй, арга барил болон үйл ажиллагааны гол үр дүнг нэгтгэн харуулав.

12.1 АРГА БАРИЛ

12.1.1 ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦООНЫ ЗОРИЛГО

Оролцогч талуудын оролцооны тодорхой зорилт нь дараах байв:

- Холбогдох оролцогч талуудад Төсөл болон түүний төлөвлөсөн үйл ажиллагааны талаар мэдээлэх;
- Төслийн үйл ажиллагаанд өртөж болзошгүй оролцогч талууд, иргэдийг тодорхойлох;
- Нийгэм, байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн талаарх суурь мэдээлэл цуглуулах;
- Нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүлгүүдтэй хамтран ажиллаж, Төслийн болзошгүй нөлөөлөл, Төслийг тэд хэрхэн хүлээн авч буй, ямар санаа зовнил байгааг ойлгож, зохих бууруулах арга хэмжээг хэлэлцэх.

12.1.2 ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦООНЫ ЗАРЧИМ

ESIA-ийн хүрээнд оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааг дараах зарчмаар удирдан чиглүүлсэн:

- Оролцооны стратегийг Монгол Улсын эдийн засаг, нийгэм, соёлын онцлогийг харгалзан, тухайн нөхцөлд тохируулан боловсруулж хэрэгжүүлсэн;
- Зарим мэдээллийг ил болгохгүй байх шаардлагыг ил тод байдлын болон оролцогч бүлгүүдэд мэдээлэх хэрэгцээтэй харьцуулан жигнэсэн;
- Оролцоо нь мэдээлэх, сонсох, санал авах, үзэл бодлоо хуваалцах, солилцох зэргийг хамарсан хоёр талын яриа хэлцэл байсан;
- Оролцоо айлган сүрдүүлэх, албадлагагүйгээр явагдсан;
- Төсөл нь нөлөөлөлд өртөж болзошгүй болон холбогдох оролцогч талуудад шинэчилсэн мэдээллийг зохих ёсоор хүргэхийг хичээсэн. Мэдээллийг Төслийн эрсдэл, Төсөлд орсон өөрчлөлтөд тохирсон давтамжтайгаар шинэчилж байсан;
- Төсөл гомдол барагдуулах механизм бий болгож, хүлээн авсан санал хүсэлтийг Төсөлд тусгах боломжийг бүрдүүлнэ. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн холбоо барих мэдээллийг холбогдох оролцогч талуудад урьдчилан хүргүүлсэн. Гомдол барагдуулах механизмыг нөлөөлөлд өртсөн оролцогч талуудад дараагийн шатанд ил болгоно.

Товчоор хэлбэл, үндсэн зарчмууд нь:

- **Хүртээмжтэй:** Зөвлөлдөх уулзалтуудыг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй болон сонирхогч оролцогч талуудын төлөөллийг хангахуйцаар зохион байгуулсан. Эмэгтэйчүүд, малчид зэрэг бүлэгтэй түсад нь Гол мэдээлэгчтэй ярилцлага (KII), Фокус бүлгийн ярилцлага (FGD) хийсэн;
- **Мэдээлэл хуваалцах:** Багийн түвшний зөвлөлдөх уулзалтуудад олон нийт Төслийн талаар ойлголттой болоход онцгой анхаарч, бүх мэдээллийг монгол хэлээр өгсөн;
- **Оролцоот:** Оролцогч талуудыг зөвлөлдөх уулзалтад идэвхтэй оролцохыг уриалж, асуулт асуух боломжийг үргэлж олгосон.

12.2 ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ШИНЖ ТӨРХ

Энэ хэсэгт Төслийн хүрээнд тодорхойлсон оролцогч талуудын үндсэн бүлгүүдийн шинж төрхийг тодорхойлов. Үүнд:

- Орон нутгийн иргэд;

- Эмзэг бүлгийн хүмүүс;
- Сумын засаг захиргааны төлөөлөл;
- Багийн засаг захиргааны төлөөлөл;
- Олон улсын болон төрийн бус байгууллагууд;
- Бусад сонирхогч талууд.

12.2.1 ОРОН НУТГИЙН ИРГЭД

Энэ бүлэгт Төсөл байрлах, үйл ажиллагаа явуулахын улмаас шууд болон шууд бусаар нөлөөлөлд өртөж болзошгүй иргэд, тэдний төлөөлөгчид багтана. Төслийн хүрээнд тодорхойлж, зөвлөлдсөн олон нийтийн гол оролцогч талууд нь:

- Малчид – Төслийн амьжиргаа, газар ашиглалт, олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөлөлд шууд өртөнө;
- Эмэгтэйчүүд – Төслийн амьжиргаа, газар ашиглалт, олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөлөлд шууд өртөнө;
- Залуучууд – Төслийн амьжиргаа, газар ашиглалт, олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөлөлд шууд өртөнө.

Оролцогч талуудтай зөвлөлдөх ажилд хамрагдсан, Төслийн нөлөөлөлд өртөнө гэж үзсэн багууд нь Цогтцэций сумын Билгэх баг, Ханбогд сумын Гавилууд, Жавхлант баг юм.

12.2.2 ЭМЗЭГ БҮЛГИЙН ХҮМҮҮС

Оролцогч талуудыг тодорхойлох, оролцуулах ажлын хүрээнд нөлөөлөлд өртөж буй иргэдийн дундаас эмзэг буюу ахуй амьдрал нь хүндрэлтэй байж болзошгүй хувь хүн, бүлгийг мөн тодорхойлохыг зорьдог. ДЭМБ-ын (2018) тодорхойлолтоор эмзэг бүлэг гэдэг нь ихэвчлэн өөрсдөөс нь үл хамаарах хүчин зүйлсийн улмаас нийгмийн бусад, илүү азтай бүлгүүдтэй адил боломж эдэлж чаддаггүй хүмүүсийн бүлгийг (хүүхэд, жирэмсэн эмэгтэй, ахмад настан, хоол тэжээлийн дутагдалтай хүмүүс, хоригдол, цагаач, дүрвэгсэд, мансууруулах бодис хэрэглэгчид, өвчтэй эсвэл дархлаа султай хүмүүс гэх мэт) хэлнэ.

Эмзэг бүлэг гэдэг нь Төслийн нөлөөлөлд бусдаас өөрөөр буюу харьцангуй их өртөж болзошгүй, эсвэл нөхцөл байдлаасаа шалтгаалан зөвлөлдөх уулзалт, мэдээлэл түгээх үйл ажиллагаанд оролцуулахад онцгой анхаарал шаардлагатай бүлгүүдийг хэлнэ.

IFC-ийн PS-д эмзэг бүлгийг дараах байдлаар тодорхойлсон:

"Эмзэг байдал нь хувь хүн эсвэл бүлгийн арьс өнгө, үндэс угсаа, хүйс, хэл, шашин, улс төрийн болон бусад үзэл бодол, үндэсний буюу нийгмийн гарал, эд хөрөнгө, төрсөн нөхцөл эсвэл бусад байдлаас үүдэлтэй байж болно. Үйлчлүүлэгч нь мөн жендэр, нас, угсаа гарал, соёл, бичиг үсгийн мэдлэг, өвчин, бие махбодийн эсвэл сэтгэцийн хөгжлийн бэрхшээл, ядуурал эсвэл эдийн засгийн хувьд хүнд байдал, өвөрмөц байгалийн нөөцөөс хамааралтай байдал зэрэг хүчин зүйлсийг харгалзах ёстой".[1]

[1] IFC (2012). IFC Performance Standards on Environmental and Social Sustainability. Retrieved from: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/c02c2e86-e6cd-4b55-95a2-b3395d204279/IFC_Performance_Standards.pdf?MOD=AJPERES&CVID=kTjHBzk

Цогтцэций сумын Хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн болон Нийгмийн ажилтантай хийсэн KII-д үндэслэн Төсөл эмзэг бүлгийн хүмүүсийг Хүснэгт 12-1-д үзүүлсэн шалгууруар ангилав. Төслийн талбайд эдгээр эмзэг бүлэг байгаа эсэхийг 2 болон 6 сард хийсэн өрхийн (НН) судалгаагаар тодорхойлсон. Гэхдээ судалгааны үеэр зарим өрх нутагтаа байгаагүй тул энэ тодорхойлолт бүрэн бус болохыг тэмдэглэе.

ХҮСНЭГТ 12-1: ЭМЗЭГ БҮЛГИЙН ШАЛГУУР БА ТОДОРХОЙЛОЛТ

Эмзэг бүлэг	Шалгуур	Төслийн AoI-д байгаа эсэх	Төслөөс үзүүлэх нөлөөлөл
0-18 насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эцэг/эх	Энэ бүлэгт 0-18 насны хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх эсвэл өрх толгойлсон эцэгтэй өрх хамаарна	Тодорхойлогдоогүй	Хамаарахгүй
Ахмад настан	Энэ бүлэгт 65 ба түүнээс дээш насны хүмүүс хамаарна	[redacted]	Төслийн барилгын үйл ажиллагаанаас үүдэх таагүй байдал
Ядуу хүмүүс	Энэ бүлэгт Монгол Улсын ядуурлын шугамаас доогуур амьдардаг хүмүүс хамаарна	Тодорхойлогдоогүй	Хамаарахгүй
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд (PwDs)	Энэ эмзэг бүлэгт хөгжлийн бэрхшээл нь орлого олох чадварт нь нөлөөлдөг хүмүүс багтана	Тодорхойлогдоогүй	Хамаарахгүй
Хүнсний талон авдаг өрх	Энэ эмзэг бүлэгт төрөөс хүнсний талон авдаг хүмүүс багтана.	Тодорхойлогдоогүй	Хамаарахгүй
Ганц бие өрх	Гэр бүлийн гишүүд нь удаан хугацаагаар эзгүй байгаа эсвэл нас барсны улмаас ганцаараа амьдардаг ахмад настан	Тодорхойлогдоогүй	Хамаарахгүй
Бүтэн болон хагас өнчин	Бүтэн өнчин гэдэг нь эцэг эх хоёулаа нас барсан хүүхдийг, хагас өнчин гэдэг нь эх эсвэл эцгийн аль нэгийг алдсан хүүхдийг хэлнэ	Тодорхойлогдоогүй	Хамаарахгүй

12.2.3 СУМЫН ЗАСАГ ЗАХИРГААНЫ ТӨЛӨӨЛӨЛ

Энэ бүлгийн оролцогч талуудад Төслийг зохицуулах холбогдох төрийн байгууллагууд багтана. Сумын засаг захиргааны төлөөлөл нь бодлого тогтоох, Төсөлд зөвшөөрөл олгох, холбогдох дүрэм журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, мөрдүүлэх, Төсөлд шаардлагатай дэд бүтэц, нөөцийг бүрдүүлэх зэргээр Төслийг зохицуулах эсвэл бусад байдлаар нөлөөлөх эрх мэдэлтэй. Орон нутгийн удирдлагуудтай хамтран ажилласнаар дараах зорилтыг хангана гэж үзэж байна:

- Оролцогч талуудын оролцоо, мэдээлэлтэй оролцооны талаарх хүлээлтийг тодруулах;
- Шаардлагатай бол янз бүрийн түвшний төрийн байгууллагуудтай харилцах, мөн AoI-д зөвлөлдөх уулзалт хийх зөвшөөрөл авах;
- Холбогдох албадаас хэрэгцээтэй мэдээлэл авах;
- Орон нутгийн түвшинд уулзах хүмүүсийн холбоо барих мэдээлэл болон шаардлагатай зааварчилгаа авах.

Сумын түвшний (Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сум) гол оролцогч талуудад дараах албан тушаалтнууд багтана:

- Сумын Засаг дарга
- Сумын Засаг даргын орлогч
- Сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга
- Засаг даргын Тамгын газрын дарга
- Байгаль орчны мэргэжилтэн
- Газрын даамал
- Нийгмийн ажилтан
- Хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн
- Аймгийн Засаг дарга

12.2.4 БАГИЙН ЗАСАГ ЗАХИРГААНЫ ТӨЛӨӨЛӨЛ

Эдгээр оролцогч бүлгийг Төслийг зохицуулах эсвэл бусад байдлаар нөлөөлөх эрх мэдэлтэй багийн түвшний засаг захиргааны төлөөлөл гэж тодорхойлно. Баг нь Монгол Улсад сумын доторх хамгийн бага засаг захиргааны нэгж юм. Багийн Засаг даргыг тухайн багт хуралддаг Иргэдийн Нийтийн Хурлаар сонгоно. Сонгогдсон Засаг даргыг Сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нэр дэвшүүлж, Сумын Засаг дарга томилно. Багийн Засаг дарга дөрвөн жилийн хугацаатай ажиллана[2].

Эдгээр оролцогч талууд нь нөлөөллийн үнэлгээ хийх, менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд хэрэгтэй мэдээллийн чухал эх сурвалж болдог. Орон нутгийн засаг захиргаатай хамтран ажиллах нь дараах зорилготой:

- Уулзалт хийхэд шаардлагатай орон нутгийн зөвшөөрөл авах;
- Орон нутгийн түвшний тодорхой асуудал, оролцогч талуудын санаа зовнилыг ойлгох. Жишээлбэл, орон нутагт болж буй томоохон бүтээн байгуулалт, маргааны талаарх мэдээлэл чухал ач холбогдолтой байж болно;
- Багийн түвшний нийгэм, байгаль орчны мэдээлэл авах;

[2] Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хууль. Эх сурвалж: https://faolex.fao.org/docs/pdf/mon149651E.pdf

- Багийн түвшний гол хүмүүстэй танилцуулах;
- Зөвлөлдөх үйл явцад оролцож, ажиглах засаг захиргааны төлөөлөлтэй танилцуулах;
- Орон нутагт аюулгүй байдлын үүднээс юу хийж болох, юу хийж болохгүй талаар зааварчилгаа өгөх.

Багийн түвшний гол оролцогч талуудад дараах хүмүүс багтана:

- Цогтцэций сумын Билгэх багийн Засаг дарга
- Ханбогд сумын Гавилууд багийн Засаг дарга
- Ханбогд сумын Жавхлант багийн Засаг дарга
- Манлай сумын Жаргалант багийн Засаг дарга

12.2.5 ОЛОН УЛСЫН БОЛОН ТӨРИЙН БУС БАЙГУУЛЛАГУУД

Энэ бүлэгт Төсөл, түүний нийгэм, байгаль орчны асуудлыг сонирхож болох хүмүүс, тэдний ашиг сонирхлыг төлөөлдөг төрийн бус байгууллагууд багтана. Тухайлбал, тухайн нутгийн олон нийт, хоршоо, мэргэжлийн холбоо, соёлын бүлэг, иргэдийн холбоо зэрэг иргэний нийгмийн байгууллага, байгаль орчин, нийгмийн чиглэлийн бүлгүүд хамаарна. Мөн Төсөлтэй холбоотой ажил хийж буй, Төслийн талаар санал бодолтой эсвэл Төслийн нөлөөллийг үнэлэхэд хэрэгтэй мэдээлэлтэй их сургууль, бусад эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллагууд багтана. Оролцооны үйл явцын үр дүнд иргэдтэй хамтран ажилладаг дараах иргэний нийгмийн байгууллага (ИНБ), төрийн бус байгууллагыг (ТББ) тодорхойлсон:

- Мөнх Ногоон Галба – Оюу толгой төслийн байгаль орчны хөндлөнгийн хяналт шинжилгээнд оролцдог ТББ
- Ханбогд сумын Жавхлант баг дахь "Монголын эмэгтэйчүүдийн холбоо"-ны салбар зөвлөл.

12.2.6 БУСАД СОНИРХОГЧ ТАЛУУД

Төслийн талбайд бусад байгууллага, холбоод идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байна. Иймд тухайн нутагт явагдаж буй бусад үйл ажиллагаатай холбоотой болзошгүй хуримтлагдсан нөлөөллийг бууруулахын тулд эдгээр компани, холбоодтой харилцах нь чухал юм. Оролцооны үйл явцын үр дүнд иргэдтэй хамтран ажилладаг дараах байгууллагуудыг тодорхойлсон:

- Цэций салхин цахилгаан станц
- Цахилгаан дамжуулах үндэсний сүлжээ ТӨХК (NPTG)
- Рио Тинто/ Оюу толгойн алт, зэсийн уурхай
- Орон нутгийн хэвлэл мэдээлэл: сар тутмын товхимол, орон нутгийн сонин
- Facebook групп

12.3 ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЗУРАГЛАЛ

Оролцогч талуудыг зураглахад дараах матрицыг (Зураг 12-1) ашиглана. Оролцогч талуудын матриц нь Төслийн хэрэгжилтийн хугацаанд оролцогч тал бүрийн сонирхол эсвэл нөлөө өөрчлөгдөхийн хэрээр үе үе шинэчилж байх ёстой, хөдөлгөөнт хэрэгсэл юм. Оролцогч талын сонирхол, нөлөөллийн түвшнээс хамааран түүнийг дөрвөн квадратын аль нэгэнд байрлуулна. Оролцогч талуудын бүлэг тус бүрт өөр өөр оролцооны стратеги шаардлагатай. Энэ нь урьдчилсан зураглал бөгөөд Төсөл оролцогч талуудын оролцооны дараагийн үе шатуудад шилжихийн хэрээр шинэчилж болно. Оролцогч талуудыг тодорхойлоход харгалзсан гол хүчин зүйлс нь:

- Төслийн талаарх хандлага – тухайн оролцогч тал Төслийг хэр зэрэг "дэмжих" эсвэл "саад болох" (эсэргүүцэх) байдлаар хэмжинэ;
- Нөлөө, эрх мэдэл буюу нөлөөлөх чадвар – албан тушаал, нөөцийн эрх мэдлээс үүдэлтэй бусдад нөлөөлөх боломжоор, эсвэл удирдагч, мэргэжилтний хувьд олсон итгэлээс үүдэх бодит нөлөөгөөр хэмжиж болно;
- Төслийн талаарх сонирхол – тухайн тал хэр зэрэг идэвхтэй эсвэл идэвхгүй байхаар хэмжинэ.

Дараа нь гол оролцогч талуудыг Төсөлд үзүүлэх нөлөө, сонирхлынх нь дагуу ангилан шинжилж, менежментийн арга хэмжээг тодорхойлохын тулд дөрвөн (4) бүлэгт хуваана: Мэдээлэх, Хамтран ажиллах, Хянах, Оролцуулах (Зураг 12-1). Зураглалын үр дүнгээс хамааран бүлэг тус бүрт тохирсон оролцооны стратеги санал болгоно. Үүнд:

- **Хамтран ажиллах/нягт удирдах (өндөр эрх мэдэл/өндөр сонирхол):** Эдгээр оролцогч талуудтай нягт харилцаж, тогтмол оролцуулж, зөвлөлдөнө;
- **Мэдээлэх/сэтгэл ханамжтай байлгах (өндөр эрх мэдэл/бага сонирхол):** Эдгээр оролцогч талуудыг сонирхсон асуудлаар нь оролцуулж, зөвлөлдөнө;
- **Оролцуулах/мэдээлэлтэй байлгах (бага эрх мэдэл/өндөр сонирхол):** Эдгээр оролцогч талуудад мэдээлэл тогтмол өгч, гол сонирхлын асуудлаар нь зөвлөлдөнө;
- **Хянах (бага эрх мэдэл/бага сонирхол):** Эдгээр оролцогч талуудын байр суурийг ажиглаж, Төслийн талаар мэдээлэл өгч байна (жишээ нь, мэдээллийн хуудас, хэвлэл мэдээллийн мэдэгдлээр дамжуулан).

Нөлөө/эрх мэдэл ↓ · Сонирхол →	**Бага**	**Өндөр**
Өндөр	**Мэдээлэх** - Gobi Soil, Ханбогд, Монгол - Орон нутгийн хэвлэл мэдээлэл, сар тутмын товхимол, орон нутгийн сонин - Орон нутгийн иргэдийн Facebook групп	**Хамтран ажиллах** - Орон нутгийн иргэд: малчид, эмэгтэйчүүд, залуучууд - Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам (БОУАӨЯ) - Өмнөговь аймгийн Засаг дарга, Засаг даргын орлогч - Өмнөговь аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга - Өмнөговь аймгийн Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газрын дарга - Сумын Засаг дарга, Засаг даргын орлогч (Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сум) - Сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга - Байгаль орчны мэргэжилтэн (Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сум) - Газрын даамал (Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сум) - Хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн (Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сум) - Багийн Засаг дарга (Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант баг) - Монголын салхины эрчим хүчний холбоо (MWEA) - Цахилгаан дамжуулах үндэсний сүлжээ ТӨХК (NPTG) - Рио Тинто/ Оюу толгойн алт, зэсийн уурхай
Бага	**Хянах** - Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын дарга - Сумын Засаг даргын Тамгын газрын дарга - Говийн Оюу хөгжлийг дэмжих сан (DSF) - Хүний эрх, хөгжлийн төв (CHRD), Монгол - Дэлхийн байгаль хамгаалах сан (WWF), Монгол - Монголын зэрлэг амьтан хамгаалах нийгэмлэг (WCS) - Байгаль хамгаалах нийгэмлэг (TNC), Монгол	**Оролцуулах** - Эмзэг бүлгийн хүмүүс: өрх толгойлсон эцэг/эх, ахмад настан, ажилгүй иргэд, ядуу иргэд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, хүнсний талон авдаг өрх, ганц бие өрх, бүтэн болон хагас өнчин хүүхэд. - Өмнөговь аймгийн Нийгмийн бодлогын хэлтсийн дарга - Өмнөговь аймгийн Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн хэлтсийн дарга - Нийгмийн ажилтан (Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сум) - Монголын сэргээгдэх эрчим хүчний үйлдвэрлэлийн холбоо (MRIA) - Цэций салхин цахилгаан станц

ЗУРАГ 12-1: ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЗУРАГЛАЛЫН МАТРИЦ

12.4 АРГА ЗҮЙ

12.4.1 УУЛЗАЛТЫН БҮТЭЦ

Оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааг дараах бүтэцтэй зохион байгуулсан:

- **Танилцуулга ба мэдээлэл ил болгох:** Оролцогч талууд Төсөл болон NZE-ийн оролцооны зорилгыг ойлгоход туслах үүднээс Төсөл хэрэгжүүлэгч, ESIA-ийн үйл явц, санал болгож буй оролцогч талуудын оролцооны үйл явц, байгаль орчин, нийгмийн болзошгүй нөлөөлөл, бууруулах арга хэмжээ болон гомдол барагдуулах механизмын үйл явцыг танилцуулах;
- **Асуулт хариултын хэсэг:** Уулзалтад оролцогч талуудыг санаа зовнил, саналаа хэлэх, асуулт асуухыг уриалж, Захиалагч болон зөвлөх шууд хариулт өгөх;
- **Мэдээлэл цуглуулах:** Орон нутгийн гол оролцогч бүлгүүдтэй Гол мэдээлэгчтэй ярилцлага (KII) / FGD хийж, илүү гүнзгий мэдээлэл цуглуулах.

Төсөл болон оролцогч талуудын талаарх одоогийн ойлголт, оролцооны зорилгод үндэслэн оролцогч талуудын оролцоо, зөвлөлдөх уулзалтад дараах аргуудыг хэрэглэсэн:

- **Гол мэдээлэгчтэй ярилцлага:** Төрийн албан хаагчид, тосгоны удирдагч зэрэг гол мэдээлэгчидтэй ярилцлага хийсэн. Ярилцлагыг нээлттэй болон хаалттай асуултын багцаар удирдан явуулсан.
- **Фокус бүлгийн ярилцлага:** FGD гэдэг нь ижил төстэй гарал, шинж бүхий хүмүүсийн дунд тодорхой сэдвээр хөтлөгчийн удирдлагаар явуулдаг хэлэлцүүлэг юм. Ийм хэлэлцүүлгийн үндсэн зорилго нь тодорхой асуудлын талаар тухайн бүлэг хэрхэн сэтгэж буйг ойлгох явдал юм. Төслийн талбайд малчид, эмэгтэйчүүд, өрхүүд болон багийн Засаг дарга нартай FGD хийсэн.

Цуглуулсан бүх мэдээллийг хэлэлцүүлгийн төгсгөлд нэгтгэж, оролцогч талуудаар баталгаажуулсан. Мөн уулзалтын төгсгөлд оролцогч талуудад санаа зовнил, үзэл бодлоо хуваалцах, шаардлагатай нэмэлт тодруулга авах хугацаа олгосон. Оролцогч талуудын тавьсан бүх асуултад хариулж, ESIA-ийн нөлөөллийн үнэлгээнд тусгахаар тэмдэглэн авсан.

12.4.2 ОРОЛЦОГЧДЫГ СОНГОХ

Гол мэдээлэгчтэй ярилцлага (KII) болон Фокус бүлгийн ярилцлагад (FGD) оролцогчдыг зорилготой түүврийн аргаар сонгосон. Сонголтыг аймаг, сум, багийн Засаг дарга эсвэл олон нийтийн удирдагчтай тохиролцсон дараах шалгуураар хийсэн:

- Төслийн нөлөөллийн бүстэй хамааралтай байх;
- Орон нутгийн нийгэм-эдийн засгийн нөхцөлийн талаар мэдлэгтэй байх;
- Төслийн нөлөөлөлд шууд болон шууд бусаар өртөх;
- Хүн ам зүйн гол бүлгүүдийг (эмэгтэйчүүд, малчид, залуучууд, эмзэг өрх) төлөөлөх.

KII-д дараах үүрэг хариуцлага хүлээдэг хүмүүсийг сонгосон:

- Захиргааны үүрэг (сум/багийн албан тушаалтнууд);
- Салбарын үүрэг хариуцлага (эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн халамж, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт гэх мэт);
- Олон нийтийн удирдах албан тушаал (багийн Засаг дарга, малчдын бүлгийн ахлагч, эмэгтэйчүүдийн бүлгийн төлөөлөгч).

FGD-д оролцогчдыг дараах байдлаар сонгосон:

- Сум, багийн түвшинд шууд утсаар болон орон нутгийн иргэдийн Facebook группээр зарлах;
- Орон нутгийн удирдлагуудтай зохицуулах;
- Эмэгтэйчүүд, залуучууд, малчдыг хамруулахын тулд шууд хандах;
- Оролцоо сайн дурын үндсэн дээр явагдсан бөгөөд ямар нэг урамшуулал олгоогүй.

12.4.3 ХЭРЭГСЛИЙН ХЭРЭГЛЭЭ

Оролцооны үйл явцыг дэмжих, баримтжуулах хэрэгслүүдийг Хүснэгт 12-2-т үзүүлэв.

ХҮСНЭГТ 12-2: ESIA-ИЙН YE ШАТАНД ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДТАЙ ЗӨВЛӨЛДӨХӨД АШИГЛАСАН ХЭРЭГСЭЛ

Хяналтын хуудас/Хэрэгсэл	Зорилго
Танилцуулга	Төсөл хэрэгжүүлэгч, Төслийн үйл ажиллагаа ба хуваарь, болзошгүй нөлөөлөл ба бууруулах арга хэмжээ, холбоо барих мэдээллийг агуулсан ойролцоогоор 20-25 слайд.
Гарын авлага	Танилцуулгад өгсөн мэдээллийн хураангуйг агуулсан гарын авлага. Төслийн үйл ажиллагаа, хуваарийн тойм бүхий Төсөл хэрэгжүүлэгчийн танилцуулга; Хамрах хүрээг тогтоосон дүгнэлт болон ESIA-ийн зорилгыг тайлбарлах; Болзошгүй нөлөөлөл ба санал болгож буй бууруулах арга хэмжээний хураангуй; Санал, санаа зовнил, асуултад зориулсан холбоо барих мэдээлэл.
FGD	Дараах бүлгүүдэд зориулж асуултын жагсаалт бэлтгэсэн: **Малчдын бүлэг:** малчдын өсгөдөг гол мал, сүргийн хэмжээ, чанар, малчдын тулгамдсан гол асуудал, бэлчээрийн байршил, бэлчээрлүүлэх гол улирал, малчдын ихэвчлэн нүүдэллэдэг зай гэх мэт асуултууд. **Эмэгтэйчүүдийн бүлэг:** эмэгтэйчүүдийн гол үйл ажиллагаа, олон нийтийн уулзалтад оролцох байдал, орлогын гол эх үүсвэр, шилжилт хөдөлгөөн, амьжиргаа, хөдөлмөр эрхлэлт гэх мэт. **Өрх:** амьжиргаа, орлого, баг дахь үйлчилгээний байгууламж, Төсөлтэй холбоотой гол санаа зовнилын тухай асуултууд. **Багийн Засаг дарга:** хүн ам, хүн ам зүй, тосгоны үйлчилгээний байгууламж, дэд бүтэц, амьжиргаа, орлогын талаар багийн Засаг дарга нарт тавих асуултууд.
KII	Амьжиргааны гол эх үүсвэр, хөгжлийн санаачилга, олон нийтийн тулгамдсан гол асуудал, Төслийн талаарх санаа зовнил зэрэг асуултын жагсаалтыг төрийн төлөөлөгчид болон олон нийтийн удирдагчдад зориулж бэлтгэсэн.
Газрын зураг болон бусад дүрслэх хэрэгсэл	Малчдын гол буурь, бэлчээрийн талбайг хэлэлцэхийн тулд уулзалтын үеэр Төслийн байршил, биологийн олон янз байдлын болон нийгмийн хүлээн авагчид, хүрээлэн буй орчныг харуулсан газрын зургийг ашигласан.

Төслийн явцад эдгээр баримт бичгийг оролцооны шат бүрт хянаж шинэчилж байх шаардлагатай. Төслийн харилцааны бүх материалыг монгол хэлээр бэлтгэнэ.

12.5 ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХУРААНГУЙ

Энэхүү Төслийн хүрээнд хүн амын дийлэнх нь болох малчид их нүүдэллэдэг тул орон нутгийн иргэдтэй олон нийтийн албан ёсны зөвлөлдөх уулзалт хийх боломжгүй байсан. Иймд Төслийн мэдээллийг ил болгох, оролцогч талуудын санаа зовнил, зөвлөмжийг цуглуулах ажлыг оролцооны өөр аргуудаар хийсэн, үүнд өрхийн (НН) судалгаа, Гол мэдээлэгчтэй ярилцлага (KII), Фокус бүлгийн ярилцлага (FGD) багтана.

12.5.1 ХАМРАХ ХҮРЭЭГ ТОГТООХ ҮЕИЙН ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО

Хамрах хүрээг тогтоох үеийн оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагаа 2024 оны 9 сар болон 2025 оны 2 сард явагдсан. Энэ үеэр Төслийн мэдээллийг хуваалцаж, орон нутгийн удирдлага, иргэд Төслийн талаарх санал бодол, санаа зовнилоо илэрхийлэх асуулт хариултын хэсэг зохион байгуулсан. Мөн хоёр нүүртэй гарын авлага тараасан.

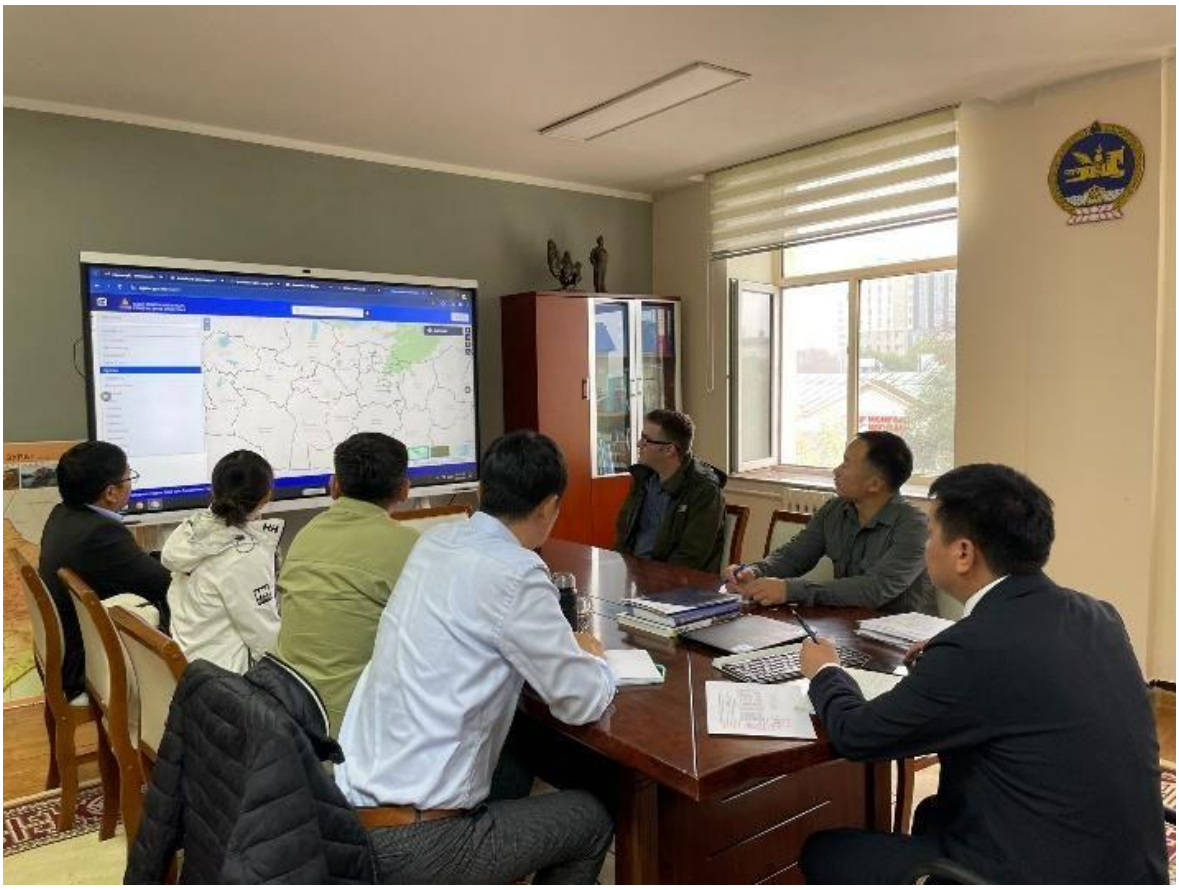
Хүснэгт 12-3 болон Хүснэгт 12-4-т хамрах хүрээг тогтоох үе шатанд хийсэн оролцооны үйл ажиллагаа түс бүрээр оролцсон оролцогч талууд, оролцооны зорилго, арга барил, гол хэлэлцүүлгийн тоймыг үзүүлэв.

ХҮСНЭГТ 12-3: 2024 ОНЫ ХАМРАХ ХҮРЭЭГ ТОГТООХ ҮЕ ШАТАНД ХИЙСЭН ОРОЛЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
2024 оны 9 сарын 10 Цогтцэций сум	Цогтцэций сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга	- Эрэгтэй: 1	- Төслийн мэдээллийг танилцуулах - Сум, багуудад оролцооны ажил явуулахад шаардлагатай зөвшөөрөл, дэмжлэг авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Сумын Facebook группт Төслийн талаар буруу мэдээлэл тархсан тул үүнийг шуурхай залруулах шаардлагатай гэж оролцогч санал болгосон. - Оролцогч барилгын тоосжилт, салхин цахилгаан үүсгүүрээс амьтан, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн. - Оролцогч Төслийн байршил, хуваарийн талаар асуусан. - Оролцогч судалгааны ажлаас байгаль орчин, олон нийтийн эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөллийн талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн. - Оролцогч Төслийн мэдээллийг орон нутгийн иргэдэд тодорхой хүргэх нь чухал болохыг онцолсон.
2024 оны 9 сарын 10 Цогтцэций сум	Цогтцэций сумын статистикч	- Эрэгтэй: 1	- Төслийн мэдээллийг танилцуулах - Судалгааны талбайн	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл	- ERM сумын нийгэм-эдийн засгийн статистик мэдээллийг хүссэн.

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
			хоёрдогч мэдээлэл авах	түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	
2024 оны 9 сарын 10 Цогтцэций сум	Цогтцэций сумын байгаль орчны хяналтын байцаагч	- Эмэгтэй: 1	- Төслийн мэдээллийг танилцуулах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч Төслийн хуваарь, байршлыг тодруулж, харилцаа холбоог ил тод байлгахыг хүсэж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч Захиалагчийг жилд хоёр удаа болдог Багийн Иргэдийн Нийтийн Хуралд Төслийг танилцуулахыг санал болгосон. - ERM сумын биологийн олон янз байдал, экологийн мэдээллийг хүссэн.
2024 оны 9 сарын 10 Цогтцэций сум	Малчин өрх	- Эрэгтэй: 3 - Эмэгтэй: 1	- Төслийн мэдээллийг танилцуулах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч судалгааны зориулалтаар суурилуулсан тоног төхөөрөмж, Төслийн мэдээлэл, газрын зөвшөөрлийн байдал, салхин цахилгаан үүсгүүрээс үүр амьсгалд үзүүлэх нөлөөллийн талаар асуусан. - Оролцогч Төслийн судалгааны ажлаас байгаль орчин, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөллийн талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн. - Оролцогч нөлөөлөлд өртсөн бүх өрхтэй тодорхой, үнэн зөв мэдээллээр харилцах нь чухал болохыг онцолсон.
2024 оны 9 сарын 12	Өмнөговь аймгийн	- Эмэгтэй: 1	- Төслийн мэдээллийг	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх;	- Оролцогч салхин цахилгаан үүсгүүрээс

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
Даланзадгад, Өмнөговь аймаг	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын Байгалийн нөөцийн хяналтын хэлтсийн дарга		танилцуулах	- Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн.
2024 оны 9 сарын 12 Даланзадгад, Өмнөговь аймаг	Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга; эрчим хүчний мэргэжилтэн	- Эрэгтэй: 2	- Төслийн мэдээллийг танилцуулах - Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч Аймгийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө боловсруулж буйг дурдаж, Төслийг уг төлөвлөгөөнд тусгахыг санал болгосон. - Оролцогч оролцооны ажилд малчдыг нэн тэргүүнд хамруулахыг санал болгосон. - Оролцогч Аймгийн Засаг даргын дөрвөн жилийн хөтөлбөрийг сонгуулийн дараа боловсруулж, ил болгоно гэж дурдсан.
2024 оны 9 сарын 12 Даланзадгад, Өмнөговь аймаг	Өмнөговь аймгийн Ус, цаг уур, орчны шинжилгээний газар	- Эрэгтэй: 1	- Төслийн мэдээллийг танилцуулах - Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч 2024 онд хэт их бороо орсон, 2023 онд зуд болсон, хавар шороон шуурга ихэвчлэн болдог талаар дурдсан. - ERM бүс нутгийн цаг уурын мэдээллийг хүссэн.

ЗУРАГ 12-2: ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН УДИРДЛАГУУДТАЙ ХИЙСЭН КII

ХҮСНЭГТ 12-4: 2025 ОНЫ ХАМРАХ ХҮРЭЭГ ТОГТООХ YE ШАТАНД ХИЙСЭН ОРОЛЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
2025 оны 2 сарын 10 Цогтцэций сум	Цогтцэций сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга, газрын даамал, нийгмийн ажилтан, хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн	- Эрэгтэй: 2 - Эмэгтэй: 2	- Төсөл, ESIA-ийн үйл явц, оролцооны үйл ажиллагаа, болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, санал, санаа зовнил, асуултад зориулсан холбоо барих мэдээллийг танилцуулах - Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Бүлгийн уулзалт	- Оролцогч Төслийг дэмжиж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч NZE-ээс нийгмийн хариуцлагын (CSR) хөтөлбөрийг олон нийттэй шууд зохион байгуулахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч NZE-ээс сэргээгдэх эрчим хүчний эерэг нөлөөллийн талаар орон нутгийн иргэдэд мэдээлэхийг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 10 Цогтцэций сум	Цогтцэций сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга	- Эрэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч NZE-ээс сэргээгдэх эрчим хүчний эерэг нөлөөллийн талаар орон нутгийн иргэдэд мэдээлэхийг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 10 Цогтцэций сум	Цогтцэций сумын газрын даамал	- Эмэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- ERM сумын газар ашиглалтын мэдээллийг хүссэн.
2025 оны 2 сарын 10 Цогтцэций сум	Цогтцэций сумын нийгмийн ажилтан	- Эмэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч төслийг дэмжиж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны	Цогтцэций	- Эмэгтэй:	- Судалгааны	**Арга барил:**	- Оролцогч NZE-ээс

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
2 сарын 10 Цогтцэций сум	сумын хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн	1	талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	- Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	орон нутгийн оролцогч талуудтай тодорхой харилцаатай байхыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч NZE-ээс орон нутагт ажлын байрыг нэмэгдүүлэхийг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч NZE-ээс өнчин хүүхдэд чиглэсэн хөтөлбөрийг дэмжихийг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 11 Билгэх баг	Билгэх багийн малчид	- Эрэгтэй: 3 - Эмэгтэй: 4	- Төсөл, ESIA-ийн үйл явц, оролцооны үйл ажиллагаа, болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, холбоо барих мэдээллийг танилцуулах; - Санал, санаа зовнил, асуулт цуглуулах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** FGD	- Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн оролцогч талуудтай тодорхой харилцаатай байхыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн иргэдэд ажлын байр олгохыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 11 Билгэх баг	Билгэх багийн эмэгтэйчүүд	- Эмэгтэй: 6	- Төсөл, ESIA-ийн үйл явц, оролцооны үйл ажиллагаа, болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, холбоо барих мэдээллийг танилцуулах; - Санал, санаа зовнил, асуулт цуглуулах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** FGD	- Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн оролцогч талуудтай тодорхой харилцаатай байхыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн иргэд санаа зовнилоо илэрхийлэх гомдол барагдуулах механизм бий болгохыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
2025 оны 2 сарын 12 Ханбогд сум	Ханбогд сумын Засаг дарга, Засаг даргын орлогч, газрын даамал, Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын нарийн бичгийн дарга	- Эрэгтэй: 3 - Эмэгтэй: 1	- Төсөл, ESIA-ийн үйл явц, оролцооны үйл ажиллагаа, болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, санал, санаа зовнил, асуултад зориулсан холбоо барих мэдээллийг танилцуулах - Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Бүлгийн уулзалт	- Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн иргэдэд тодорхой, үнэн зөв мэдээлэл хүргэхийг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч ЦДАШ-ын аюулгүй байдлын талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 12 Ханбогд сум	Ханбогд сумын газрын даамал	- Эмэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч Төслөөс сумын цахилгааны хэрэгцээг хангахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 12 Ханбогд сум	Ханбогд сумын Засаг даргын орлогч	- Эрэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч Төслөөс сумын цахилгааны хэрэгцээг хангахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч бүх оролцогч талуудад, түүний дотор багийн хурлаар тодорхой, үнэн зөв мэдээлэл хүргэхийг хүсэж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 12 Ханбогд сум	Гавилууд багийн малчид	- Эрэгтэй: 1 - Эмэгтэй: 7	- Төсөл, ESIA-ийн үйл явц, оролцооны үйл ажиллагаа, болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, холбоо	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** FGD	- Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн оролцогч талуудтай тодорхой харилцаатай байхыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч салхин цахилгаан үүсгүүр

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
			барих мэдээллийг танилцуулах; - Санал, санаа зовнил, асуулт цуглуулах		малыг үргээж, үймүүлж болзошгүй талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 12 Ханбогд сум	Жавхлант багийн эмэгтэйчүүд	- Эмэгтэй: 3	- Төсөл, ESIA-ийн үйл явц, оролцооны үйл ажиллагаа, болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, холбоо барих мэдээллийг танилцуулах; - Санал, санаа зовнил, асуулт цуглуулах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** FGD	- Оролцогч Төслөөс сумын цахилгааны хэрэгцээг хангаж, цахилгааны үнийг бууруулахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч орон нутгийн оролцогч талуудад тодорхой мэдээлэл хуваалцахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 13 Ханбогд сум	Гавилууд багийн Засаг дарга	- Эрэгтэй: 1	- Төсөл, ESIA-ийн үнэлгээний алхам, болзошгүй нөлөөлөл ба бууруулах арга хэмжээ, хээрийн ажлын хуваарь, холбоо барих мэдээллийг танилцуулах - Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч Төслөөс байгаль орчин, нийгэмд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн. - Оролцогч орон нутгийн бүх оролцогч талуудад тодорхой, цаг тухайд нь мэдээлэл хуваалцахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 14 Манлай сум	Манлай сумын Засаг даргын орлогч, байгаль орчны мэргэжилтэн, нийгмийн бодлогын ажилтан, газрын даамал	- Эрэгтэй: 2 - Эмэгтэй: 2	- Төсөл, ESIA-ийн үйл явц, оролцооны үйл ажиллагаа, болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, санаа зовнил, асуултад зориулсан холбоо барих	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Бүлгийн уулзалт	- Оролцогч Төслийг дэмжиж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч орон нутгийн бүх оролцогч талуудад тодорхой, цаг тухайд нь мэдээлэл хуваалцахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч Төслөөс шувуудад үзүүлэх

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
			мэдээллийг танилцуулах - Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах		нөлөөллийн талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 14 Манлай сум	Манлай сумын Засаг даргын орлогч	- Эрэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч тодорхой, цаг тухайд нь мэдээлэл хуваалцахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч Төслийг дэмжиж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 14 Манлай сум	Манлай сумын хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн	- Эмэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч тодорхой, цаг тухайд нь мэдээлэл хуваалцахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн.
2025 оны 2 сарын 14 Манлай сум	Манлай сумын газрын даамал	- Эмэгтэй: 1	- Судалгааны талбайн хоёрдогч мэдээлэл авах	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** KII	- Оролцогч тодорхой, цаг тухайд нь мэдээлэл хуваалцахыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн. - Оролцогч Төслийг дэмжиж байгаагаа илэрхийлсэн.

ЗУРАГ 12-3: СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА НАРТАЙ ХИЙСЭН KII

ИРГЭНИЙ ТАНХИМ

ЗУРАГ 12-4: ЭМЭГТЭЙЧҮҮД, МАЛЧИДТАЙ ХИЙСЭН FGD

12.5.2 ESIA-ИЙН ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО

ERM нь ESIA-ийн оролцогч талуудын оролцоог 2025 оны 6 сард зохион байгуулсан. Оролцооны зорилго нь дараах зүйлсийг танилцуулах байв: Төслийн шинэчилсэн мэдээлэл, ESIA судалгааны үйл явц, ESIA-ийн Оролцогч талуудын оролцооны төлөвлөгөө, Төслийн болзошгүй нөлөөлөл ба санал болгож буй бууруулах арга хэмжээ, гомдол хүлээн авах холбоо барих мэдээлэл, дараагийн алхмууд.

Хүснэгт 12-5-д ESIA-ийн үе шатанд хийсэн оролцооны үйл ажиллагаа тус бүрээр оролцсон оролцогч талууд, оролцооны зорилго, арга барил, гол хэлэлцүүлгийн тоймыг үзүүлэв.

ХҮСНЭГТ 12-5: 2025 ОНЫ 6 САРЫН ESIA-ИЙН ТАЛБАЙН АЙЛЧЛАЛЫН ҮЕЭР ХИЙСЭН ОРОЛЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
2025 оны 6 сарын 18, Цогтцэций сумын Засаг даргын Тамгын газар	Цогтцэций сумын Засаг дарга, Засаг даргын орлогч, газрын даамал, байгаль орчны байцаагч	- Эрэгтэй: 2 - Эмэгтэй: 2	- Төслийн шинэчилсэн мэдээллийг танилцуулах; - ESIA-ийн суурь судалгааны үр дүнг танилцуулах; - Төслийн	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Бүлгийн уулзалт	- Оролцогчид Төслийн шинэчилсэн мэдээлэл, хуваарийн талаар асуусан. - Оролцогчид Төслийн газар ашиглалтын байдлын талаар асуусан. - Оролцогчид Төслөөс байгаль орчин,

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
			нөлөөлөл болон санал болгож буй бууруулах арга хэмжээг танилцуулах; - Өмнөх оролцооны үйл ажиллагааны үеэр гарсан санаа зовнил, хариултыг танилцуулах; - Гомдол хүлээн авах холбоо барих мэдээлэл, механизмыг танилцуулах		зэрлэг амьтдад үзүүлэх нөлөөллийн талаар асуусан. - Оролцогчид Төслийн нэвтрэх замын талаар асуусан.
2025 оны 6 сарын 18, Цогтцэций сумын Засаг даргын Тамгын газар	Цогтцэций сумын Засаг дарга	- Эрэгтэй: 1	(дээрхтэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - KII	- Оролцогч 8-р сард болох Багийн иргэдийн хурал дээр Төслийг танилцуулахыг хүссэн.
2025 оны 6 сарын 19, Ханбогд сумын Засаг даргын Тамгын газар	Ханбогд сумын Засаг дарга, байгаль орчны байцаагч, газрын даамал; Гавилууд багийн Засаг дарга	- Эрэгтэй: 2 - Эмэгтэй: 2	(дээрхтэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Бүлгийн уулзалт	- Оролцогчид Төслийн нэвтрэх замыг сайжруулах талаар асуусан. - Оролцогчид Гавилууд баг дахь тусгай хамгаалалттай газрыг онцолсон.
2025 оны 6 сарын 19, Ханбогд сум	Гавилууд багийн Засаг дарга	- Эрэгтэй: 1	(дээрхтэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - KII	- Оролцогч Төслийн судалгааны явцын талаар асуусан. - Оролцогч бэлчээрийн доройтлын талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн. - Оролцогч малчдын санал хүсэлтийг сонсох нь чухал болохыг онцолсон.
2025 оны 6	Ханбогд сумын Засаг	- Эрэгтэй: 1	(дээрхтэй ижил)	**Арга барил:**	- Оролцогч Төслийн шинэчилсэн

Огноо ба байршил	Оролцогч талууд	Оролцогчдын хүйсийн харьцаа	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хэлэлцүүлгийн хураангуй
сарын 19, Ханбогд сум	дарга			- Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - KII	мэдээлэл, хуваарийн талаар асуусан. - Оролцогч цахилгаан дамжуулах шугам дайран өнгөрөх Гавилууд баг дахь тусгай хамгаалалттай газрыг онцолсон.
2025 оны 6 сарын 19, Ханбогд сум	Ханбогд сумын газрын даамал	- Эмэгтэй: 1	(дээрхтэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - KII	- Оролцогч цахилгаан дамжуулах шугам дайран өнгөрөх Гавилууд баг дахь тусгай хамгаалалттай газрыг онцолсон.
2025 оны 6 сарын 20, Манлай сумын Засаг даргын Тамгын газар	Сумын Засаг дарга, Жаргалант багийн Засаг дарга, байгаль орчны байцаагч	- Эрэгтэй: 3	(дээрхтэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Бүлгийн уулзалт	- Оролцогчид зарим өрхийн мэдээллийг өгсөн. - Оролцогчид шувуу мөргөх талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн. - Оролцогчид Төслийн нэвтрэх замыг сайжруулах талаар асуусан.

19 Jun 2025 at 12:00:32
90° E
Mongolia
Ömnögovi
ИРГЭНИЙ ТАЛЫН
E
N
S
W

Цогтцэций сумын албан тушаалтан, ажилтнуудтай хийсэн уулзалт; Ханбогд сумын албан тушаалтан, ажилтнуудтай хийсэн уулзалт

ЗУРАГ 12-5: 2025 ОНЫ 6 САРЫН ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО

12.5.3 ГОЛ САНАА ЗОВНИЛ БОЛОН ESIA-Д ТУСГАСАН БАЙДЛЫН ХУРААНГУЙ

ХҮСНЭГТ 12-6: ОЛОН НИЙТИЙН ГАРГАСАН ГОЛ САНАА ЗОВНИЛ, ХҮЛЭЭЛТ БОЛОН ESIA-Д ТУСГАСАН БАЙДАЛ

Санаа зовнил/Хүлээлт	ESIA-д тусгасан байдал
Газар ашиглалт	
Бэлчээрийн доройтлын талаарх санаа зовнил	Төслийн газрын доройтол болон газар ашиглалтад үзүүлэх нөлөөллийг 7.7.5.1 болон 8.5.4.2-р хэсэгт тус тус үнэлсэн. Үүний дагуу бууруулах арга хэмжээг санал болгосон.
Амьжиргаа	
Салхин цахилгаан үүсгүүр малыг үргээж, үймүүлэх талаарх санаа зовнил	Төслийн амьжиргаанд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийг 8.3.4.2-р хэсэгт үнэлж, шаардлагатай бууруулах арга хэмжээг санал болгосон.
Эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	
Оролцогч ЦДАШ-ын аюулгүй байдлын талаар санаа зовнилоо илэрхийлсэн	Цахилгаан дамжуулах шугам тасрах, тулгуур нурах нөлөөллийг 9.3.5-р хэсэгт үнэлсэн. Үүний дагуу бууруулах арга хэмжээг санал болгосон.
Оролцогч талуудын оролцоо	
Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн иргэдтэй тодорхой харилцаатай байхыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн	Төслийн бүх хугацаанд олон нийттэй хийх оролцооны үйл ажиллагааг төлөвлөх зорилгоор Төсөлд Оролцогч талуудын оролцооны төлөвлөгөө (SEP) боловсруулсан.
Оролцогч NZE-ээс орон нутгийн иргэд санаа зовнилоо илэрхийлэх гомдол барагдуулах механизм бий болгохыг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн	Олон нийт гомдлоо гаргах боломжтой GRM-ийг SEP-д тусгасан.
Оролцогч NZE-ээс сэргээгдэх эрчим хүчний эерэг нөлөөллийн талаар орон нутгийн иргэдэд мэдээлэхийг хүлээж байгаагаа илэрхийлсэн	Төслийн эерэг нөлөөллийг ESIA тайлангийн 8.3.4.2-р хэсэгт үнэлсэн.
Биологийн олон янз байдал	
Шувуу мөргөх талаарх санаа зовнил	Ашиглалтын үе шатанд шувуу салхин цахилгаан үүсгүүрт мөргөх нөлөөллийг 7.7.5.2-р хэсэгт үнэлсэн. Үүний дагуу бууруулах арга хэмжээг санал болгосон.

12.6 ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ЦААШДЫН ОРОЛЦООНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

12.6.1 БАРИЛГЫН ӨМНӨХ ҮЕ ШАТНЫ ОРОЛЦОО

Барилгын ажил эхлэхээс нэг сарын өмнө нэг (1) удаагийн оролцооны арга хэмжээ зохион байгуулахыг зөвлөж байна. Энэ үеэр оролцогч талуудад Төслийн явц, түүний дотор барилгын хуваарийн талаар мэдээлж, ESIA-ийн оролцооны үеэр олон нийтийн гаргасан санаа зовнилын талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгнө. Зөвлөлдөх уулзалтын дараа асуулт хариултын хэсэг явуулж, оролцогчдод удахгүй хэрэгжих Төсөл болон нөхөн олговрын үйл явцын талаар санал бодол, санаа зовнилоо илэрхийлэх боломж олгоно. Зөвлөлдөх

уулзалтыг эмэгтэйчүүд зэрэг тодорхойлогдсон эмзэг бүлгийн хүмүүс оролцож, санал бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломжтойгоор зохион байгуулна.

Барилгын өмнөх үе шатанд оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааны үндсэн зорилтод дараах зүйлс багтана (гэхдээ үүгээр хязгаарлагдахгүй):

- Төслийн хуваарь;
- Төслийн болзошгүй нөлөөлөл ба санал болгож буй бууруулах арга хэмжээг оролцуулан Олон улсын ESIA-г ил болгох;
- Гомдол хүлээн авах холбоо барих мэдээлэл, механизм болон хяналт шинжилгээний үйл ажиллагаа;
- Орон нутгаас ажиллах хүч авах шаардлага, ажилд авах үйл явц зэрэг Төслийн ажиллах хүч, хөдөлмөрийн менежментийн мэдээллийг ил болгох;
- Барилгын ажлын хуваарь, явц зэрэг мэдээллийг хамгийн ойр орших, нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд урьдчилан өгөх;
- Байгаль орчин, нийгмийн менежмент, хяналт шинжилгээний төлөвлөгөөний хэрэгжилттэй холбоотой асуудлаар холбогдох төрийн байгууллагатай тогтмол зохицуулж, тайлагнах.

Оролцогч талууд санал, гомдлоо и-мэйлээр эсвэл бичгээр дараах хаягаар ирүүлж болно:

- Холбоо барих хүн: [redacted] (Олон нийттэй харилцах ажилтан)
- Утасны дугаар: [redacted] (ажлын утас)
- И-мэйл: [redacted] (ажлын и-мэйл)

Иймд Төслийн нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээг олон нийтэд анх удаа бүрэн танилцуулах ESIA-ийн эцсийн дүгнэлтийг барилгын өмнөх үе шатны оролцооны хүрээнд ил болгоно. Мэдээлэл түгээх хугацаа дууссаны дараа эцэслэсэн ESIA тайланг монгол хэлээр орчуулж, Улаанбаатар хот, СБД-ийн 1-р хороо, Олимпийн гудамж 19А, Шангри-Ла оффисын 8 давхарт байрлах NZE-ийн оффис болон Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн Засаг даргын Тамгын газруудад олон нийтэд нээлттэй байршуулна. Мөн тайлангийн хувийг Төслийн цахим хуудсанд байршуулна. Техникийн бус хураангуй (NTS), зурагт хуудас, радио, мэдээллийн самбар зэрэг олон сувгаар мэдээллийг ил болгож, нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд хүртээмжтэй байлгана.

Эмзэг бүлгүүдэд зориулан дараах арга хэмжээг багтаасан тусгай оролцооны стратеги боловсруулна:

- Жижиг бүлгийн эсвэл ганцаарчилсан зөвлөлдөх уулзалт санал болгох замаар аюулгүй, тав тухтай орчин бүрдүүлэх;
- Мэдээллийг хүртээмжтэй хэлбэрээр, түүний дотор сонсголын бэрхшээлтэй хүмүүст дохионы хэлний орчуулга эсвэл бичгэн материал, харааны бэрхшээлтэй оролцогчдод дуут хэлбэрээр ил болгох;
- Уулзалтыг тохиромжтой цагт товлох;
- Саадгүй орчинтой байр сонгох, эсвэл зорчих боломжгүй хүмүүсийн гэрт очиж уулзах;
- Хөдөлгөөний бэрхшээлтэй хүмүүст тээврийн туслалцаа үзүүлэх;
- Шаардлагатай бол цай, зууш бэлтгэх.

Санал болгож буй арга барилыг Хүснэгт 12-7-д үзүүлэв.

ХҮСНЭГТ 12-7: БАРИЛГЫН ӨМНӨХ ҮЕ ШАТАНД САНАЛ БОЛГОЖ БУЙ ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Хугацаа
1	Багийн засаг захиргааны төлөөлөл: - Билгэх багийн Засаг дарга; - Гавилууд багийн Засаг дарга; - Жавхлант багийн Засаг дарга; - Жаргалант багийн Засаг дарга	- Төслийн тодорхойлолт, оролцох гол байгууллагууд, хуваарийг танилцуулах; - Байгаль орчин, эрүүл мэнд, нийгэмд үзүүлэх болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээг, ялангуяа олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, нийгэм-соёлд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийг танилцуулах; - Төслийн байгаль орчин, нийгмийн менежмент, хяналт шинжилгээний амлалтын талаар мэдээлэх; - ESIA-ийн эцсийн дүгнэлттэй холбоотой санаа зовнил, санал бодлын талаар оролцогч талуудтай зөвлөлдөх; - Гомдол барагдуулах механизм болон зөвлөлдөх уулзалт, гомдлын менежментийг хариуцах NZE-ийн гол ажилтнуудыг танилцуулах; - Барилгын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээлэл, түүний дотор ажлын төрөл, ажлын хугацаа, тээвэр ба нэвтрэх боломж, оролцох ажилчдын тоо зэргийг хуваалцах; - Төслийн барилгын үеийн эрсдэл, аюулгүй байдлын талаар мэдлэг олгох.	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Нүүр тулсан уулзалт	- NZE-ийн олон нийттэй харилцах ажилтан - NZE-ийн БОН-ий менежер - EPC гүйцэтгэгчийн олон нийттэй харилцах ажилтан	- Барилгын ажил эхлэхээс нэг сарын өмнө
2	Орон нутгийн иргэд - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн малчид; - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн	- Төслийн тодорхойлолт, оролцох гол байгууллагууд, хуваарийг танилцуулах; - Байгаль орчин, эрүүл мэнд, нийгэмд үзүүлэх болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээг, ялангуяа олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, нийгэм-соёлд үзүүлэх болзошгүй	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - FGD.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Хугацаа
	эмэгтэйчүүд; - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн залуучууд	нөлөөллийг танилцуулах; - Орон нутгийн мэргэжилгүй болон хагас мэргэжилтэй ажиллах хүчний төлөвлөсөн хувь, эрх хамаарах шалгуур, ажилд авах бүрэн үйл явцыг аль болох эрт олон нийтэд ил болгох; - Сэргээгдэх эрчим хүчний ач тусын талаар мэдээлэх; - ESIA-ийн эцсийн дүгнэлттэй холбоотой санаа зовнил, санал бодлын талаар оролцогч талуудтай зөвлөлдөх; - Гомдол барагдуулах механизм болон зөвлөлдөх уулзалт, гомдлын менежментийг хариуцах NZE-ийн гол ажилтнуудыг танилцуулах; - Барилгын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээлэл, түүний дотор ажлын төрөл, ажлын хугацаа, тээвэр ба нэвтрэх боломж, оролцох ажилчдын тоо зэргийг хуваалцах; - Төслийн барилгын үеийн эрсдэл, аюулгүй байдлын талаар мэдлэг олгох.			
3	- Эмзэг бүлгийн хүмүүс: өрх толгойлсон эцэг/эх, ахмад настан, ажилгүй иргэд, ядуу иргэд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, хүнсний талон авдаг өрх, өрх тусгаарласны дараа ганцаараа амьдардаг хүмүүс, бүтэн болон хагас өнчин хүүхэд.	(2-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - FGD.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)

12.6.2 БАРИЛГЫН ҮЕ ШАТ БА ESIA-Г ИЛ БОЛГОХ

Орон нутгийн зохицуулах байгууллагын зөвшөөрөл авсны дараа барилгын үе шат эхэлж (урьдчилсан байдлаар 2026 оны 2-р улиралд), 2028 оны 1-р улиралд ашиглалтад орохоор төлөвлөж байна. Барилгын үе шатны оролцооны үйл ажиллагаанд оролцогч талуудаас өргөн хүрээнд санал авах, Төслийн шинэчилсэн мэдээллийг ил болгох, олон нийтэд зориулсан үр дүнтэй гомдол барагдуулах механизмыг сурталчилж хэрэгжүүлэх зэрэг багтана. Энэ үе шатны зөвлөлдөх уулзалт, мэдээлэл ил болгох ажил нь Төслийн болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй арга хэмжээг баримтжуулах, асуулт хариултаар дамжуулан санаа зовнилыг сааруулах, ойлголт бий болгох боломж олгоно. Гомдол барагдуулах үйл явцыг өмнө нь товч танилцуулсан байх боловч илүү олон хүнд хүргэхийн тулд нэмэлт, шинэчилсэн мэдээлэл өгнө.

Барилгын үе шатанд оролцогч талуудтай зөвлөлдөх нь Төслөөс тодорхойлсон, нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс, оролцогч талуудтай тогтоосон сайн харилцааг хадгалах гол нөхцөл юм. Нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс нийгмийн болон олон нийтийн эрүүл мэндийн нөлөөллийг, ялангуяа дуу чимээг барилгын үе шатанд анх мэдэрч болно. Энэ нь барилгын талбайн ойр орчимд амьдардаг хүмүүсийн өдөр тутмын үйл ажиллагаа, амьжиргаанд өөрчлөлт оруулж болзошгүй.

Барилгын үе шатанд оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааны үндсэн зорилтод дараах зүйлс багтана (гэхдээ үүгээр хязгаарлагдахгүй):

- Гомдол барагдуулах болон хяналт шинжилгээний үйл ажиллагаа;
- Орон нутгаас ажиллах хүч авах шаардлага, ажилд авах үйл явц зэрэг Төслийн ажиллах хүч, хөдөлмөрийн менежментийн мэдээллийг ил болгох;
- Барилгын ажлын хуваарь, явц зэрэг мэдээллийг хамгийн ойр орших, нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд урьдчилан өгөх;
- Байгаль орчин, нийгмийн менежмент, хяналт шинжилгээний төлөвлөгөөний хэрэгжилттэй холбоотой асуудлаар холбогдох төрийн байгууллагатай тогтмол зохицуулж, тайлагнах.

Зөвлөлдөх уулзалтыг эмэгтэйчүүд зэрэг тодорхойлогдсон эмзэг бүлгийн хүмүүс оролцож, санал бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломжтойгоор зохион байгуулна. Хүснэгт 12-8-д Төслийн барилгын үе шатанд санал болгож буй оролцогч талуудын оролцооны хураангуйг үзүүлэв.

ХҮСНЭГТ 12-8: БАРИЛГЫН ҮЕ ШАТАНД САНАЛ БОЛГОЖ БУЙ ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Давтамж
1	Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сумын засаг захиргааны төлөөлөл: - Сумын Засаг дарга - Сумын Засаг даргын орлогч - Сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга - Засаг даргын	- Төслийн тодорхойлолт, оролцох гол байгууллагууд, хуваарийг танилцуулах; - Байгаль орчин, эрүүл мэнд, нийгэмд үзүүлэх болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээг, ялангуяа олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, нийгэм-соёлд	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Нүүр тулсан уулзалт; - Тогтмол тайлан.	- NZE-ийн олон нийттэй харилцах ажилтан - NZE-ийн БОН-ий менежер - EPC гүйцэтгэгчийн олон нийттэй харилцах ажилтан	- Эхний зургаан сар болон барилгын оргил үед сар бүр. - Барилгын оргил үеийн дараа улирал

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Давтамж
	Тамгын газрын дарга - Байгаль орчны мэргэжилтэн - Газрын даамал - Нийгмийн ажилтан - Хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн	үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийг танилцуулах; - Төслийн байгаль орчин, нийгмийн менежмент, хяналт шинжилгээний амлалтын талаар мэдээлэх; - ESIA-ийн эцсийн дүгнэлттэй холбоотой санаа зовнил, санал бодлын талаар оролцогч талуудтай зөвлөлдөх; - Гомдол барагдуулах механизм болон зөвлөлдөх уулзалт, гомдлын менежментийг хариуцах NZE-ийн гол ажилтнуудыг танилцуулах; - Барилгын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээлэл, түүний дотор ажлын төрөл, ажлын хугацаа, тээвэр ба нэвтрэх боломж, оролцох ажилчдын тоо зэргийг хуваалцах; - Төслийн барилгын үеийн эрсдэл, аюулгүй байдлын талаар мэдлэг олгох.			бүр.
2	Багийн засаг захиргааны төлөөлөл: - Билгэх багийн Засаг дарга; - Гавилууд багийн Засаг дарга; - Жавхлант багийн Засаг дарга; - Жаргалант багийн Засаг дарга	(1-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Нүүр тулсан уулзалт; - Тогтмол тайлан.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)
3	Олон улсын болон төрийн бус байгууллагууд - Говийн Оюу хөгжлийг дэмжих сан (DSF)	(1-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Давтамж
	- Gobi Soil, Ханбогд, Монгол		**Хэрэгсэл:** - FGD		
4	Орон нутгийн иргэд - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн малчид; - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн эмэгтэйчүүд; - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн залуучууд	- Төслийн тодорхойлолт, оролцох гол байгууллагууд, хуваарийг танилцуулах; - Байгаль орчин, эрүүл мэнд, нийгэмд үзүүлэх болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй бууруулах арга хэмжээг, ялангуяа олон нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, нийгэм-соёлд үзүүлэх болзошгүй нөлөөллийг танилцуулах; - Сэргээгдэх эрчим хүчний ач тусын талаар мэдээлэх; - ESIA-ийн эцсийн дүгнэлттэй холбоотой санаа зовнил, санал бодлын талаар оролцогч талуудтай зөвлөлдөх; - Гомдол барагдуулах механизм болон зөвлөлдөх уулзалт, гомдлын менежментийг хариуцах NZE-ийн гол ажилтнуудыг танилцуулах; - Барилгын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээлэл, түүний дотор ажлын төрөл, ажлын хугацаа, тээвэр ба нэвтрэх боломж, оролцох ажилчдын тоо зэргийг хуваалцах; - Төслийн барилгын үеийн эрсдэл, аюулгүй байдлын талаар мэдлэг олгох.	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - FGD; - Олон нийтийн хэвлэл мэдээлэл, интернет, зурагт хуудас гэх мэтээр олон нийтэд зарлах.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)
5	- Эмзэг бүлгийн хүмүүс: өрх толгойлсон эцэг/эх, ахмад настан, ажилгүй иргэд, ядуу иргэд, хөгжлийн	(4-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Давтамж
	бэрхшээлтэй иргэд, хүнсний талон авдаг өрх, өрх тусгаарласны дараа ганцаараа амьдардаг хүмүүс, бүтэн болон хагас өнчин хүүхэд.		**Хэрэгсэл:** - FGD; - Олон нийтийн хэвлэл мэдээлэл, интернет, зурагт хуудас гэх мэтээр олон нийтэд зарлах.		

12.6.3 АШИГЛАЛТЫН ҮЕ ШАТ

Ашиглалтын үе шатанд оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагаа нь оролцогч талуудаас өргөн хүрээнд санал авах, Төслийн шинэчилсэн мэдээллийг ил болгох, орон нутгийн иргэдэд гомдол барагдуулах механизмыг үр дүнтэй сурталчилж хэрэгжүүлэхэд чиглэнэ. Энэ үе шатны зөвлөлдөх уулзалт, мэдээлэл ил болгох ажил нь Төслийн болзошгүй нөлөөлөл, санал болгож буй арга хэмжээг баримтжуулах, асуулт хариултаар дамжуулан санаа зовнилыг сааруулах, ойлголт бий болгох боломж олгоно. Гомдол барагдуулах үйл явцыг өмнө нь товч танилцуулсан байх боловч илүү олон хүнд хүргэхийн тулд нэмэлт, шинэчилсэн мэдээлэл өгнө. Зөвлөлдөх уулзалтыг эмэгтэйчүүд зэрэг тодорхойлогдсон эмзэг бүлгийн хүмүүс оролцож, санал бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх боломжтойгоор зохион байгуулна.

Ашиглалтын үе шатанд оролцогч талуудын оролцооны зорилт нь дараах байна: Төслийн ашиглалтын явцын талаар шинэчилсэн мэдээлэл өгөх; Төслийн нөлөөлөлд өртсөн бүлэг, иргэд, мөн төрийн болон бусад сонирхогч талуудтай бүтээлч харилцаагаа хадгалах; орон нутгийн иргэдийн байгаль орчин, аюулгүй байдлын, ялангуяа онцгой байдлын бэлэн байдал, хариу арга хэмжээний талаарх мэдлэгийг тогтвортой байлгах; оролцогч талуудын, ялангуяа орон нутгийн иргэдийн санаа зовнил, гомдлыг шийдвэрлэх; холбогдох төрийн зөвшөөрлийн дагуу байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, хяналт шинжилгээний үр дүнгийн талаар мэдээлэх; Төслийн талаарх олон нийтийн хандлагыг хянах.

Ашиглалтын үе шатанд оролцогч талуудтай зөвлөлдөх нь Төслөөс тодорхойлсон, нөлөөлөлд өртсөн хүмүүс, оролцогч талуудтай тогтоосон сайн харилцааг хадгалах гол нөхцөл юм. Ашиглалтын үе шатанд оролцогч талуудын оролцооны үйл ажиллагааны үндсэн зорилтод дараах зүйлс багтана (гэхдээ үүгээр хязгаарлагдахгүй):

- Гомдол барагдуулах болон хяналт шинжилгээний үйл ажиллагаа;
- Ашиглалтын үйл ажиллагааны шинэчилсэн мэдээлэл;
- Байгаль орчин, нийгмийн менежмент, хяналт шинжилгээний төлөвлөгөөний хэрэгжилттэй холбоотой асуудлаар (хэрэв байгаа бол) холбогдох төрийн байгууллагатай тогтмол зохицуулж, тайлагнах.

Хүснэгт 12-9-д Төслийн ашиглалтын үе шатанд санал болгож буй оролцогч талуудын оролцооны хураангуйг үзүүлэв.

ХҮСНЭГТ 12-9: АШИГЛАЛТЫН ҮЕ ШАТАНД САНАЛ БОЛГОЖ БУЙ ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДЫН ОРОЛЦОО

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Хугацаа
1	Аймгийн засаг захиргааны төлөөлөл: - Өмнөговь аймгийн Засаг дарга - Өмнөговь аймгийн Засаг даргын орлогч - Засаг даргын Тамгын газрын дарга - Өмнөговь аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга - Нийгмийн бодлогын хэлтсийн дарга - Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн хэлтсийн дарга	- Төслийн хөгжил, нөлөөлөл, боломжийн талаар мэдээлэл хуваалцах; - Байгаль орчин, нийгмийн менежмент, хяналт шинжилгээний төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар мэдээлэх; - Төслийн нийгмийн хөрөнгө оруулалт/орон нутгийн эдийн засаг, олон нийтийн хөгжил эсвэл CSR хөтөлбөрийн (хэрэв байгаа бол) талаар мэдээлэх.	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Нүүр тулсан уулзалт; - Тогтмол тайлан.	- NZE-ийн олон нийттэй харилцах ажилтан - NZE-ийн БОН-ий менежер	- Ашиглалтын үе шатанд шаардлагатай үед
2	Цогтцэций сум, Манлай сум, Ханбогд сумын засаг захиргааны төлөөлөл: - Сумын Засаг дарга - Сумын Засаг даргын орлогч - Сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын дарга - Засаг даргын Тамгын газрын дарга - Байгаль орчны мэргэжилтэн - Газрын даамал - Нийгмийн ажилтан - Хөдөлмөр, халамжийн мэргэжилтэн	(1-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - Нүүр тулсан уулзалт; - Тогтмол тайлан.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)
3	Багийн засаг захиргааны төлөөлөл: - Билгэх багийн Засаг дарга; - Гавилууд багийн Засаг дарга; - Жавхлант багийн Засаг дарга;	(1-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:**	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Хугацаа
	- Жаргалант багийн Засаг дарга		- Нүүр тулсан уулзалт; - Тогтмол тайлан.		
4	Олон улсын болон төрийн бус байгууллагууд - Говийн Оюу хөгжлийг дэмжих сан (DSF) - Gobi Soil, Ханбогд, Монгол	(1-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - FGD	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)
5	Орон нутгийн иргэд - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн малчид; - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн эмэгтэйчүүд; - Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн залуучууд	- Гаргасан гомдлыг шалгаж, үндэслэлтэй эсэхийг тогтоосон тухай мэдээлэх; - Төслийн ашиглалтын үеийн эрсдэл, аюулгүй байдлын (мөс/далбаа шидэгдэх, сүүдрийн анивчилт, дуу чимээний нөлөөлөл зэрэг) талаар мэдлэг олгох; - Гомдол шийдвэрлэх хувилбаруудыг санал болгох; - Гомдол шийдвэрлэх, хаах үйл явцын талаар мэдээлэх; - Төслийн хяналт шинжилгээний үр дүн, гүйцэтгэлийн тайланг ил болгох; - Онцгой байдлын бэлэн байдлын мэдээллийг ил болгох.	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:** - FGD; - Олон нийтийн хэвлэл мэдээлэл, интернет, зурагт хуудас гэх мэтээр олон нийтэд зарлах.	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)
6	- Эмзэг бүлгийн хүмүүс: өрх толгойлсон эцэг/эх, ахмад настан, ажилгүй иргэд, ядуу иргэд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, хүнсний талон авдаг өрх, өрх	(5-р мөртэй ижил)	**Арга барил:** - Зөвлөлдөх; - Хамтран ажиллах; - Мэдээлэл түгээх. **Хэрэгсэл:**	(1-р мөртэй ижил)	(1-р мөртэй ижил)

№	Оролцогч тал	Оролцооны зорилго	Арга барил/Хэрэгсэл	Хариуцагч	Хугацаа
	тусгаарласны дараа ганцаараа амьдардаг хүмүүс, бүтэн болон хагас өнчин хүүхэд.		- FGD; - Олон нийтийн хэвлэл мэдээлэл, интернет, зурагт хуудас гэх мэтээр олон нийтэд зарлах.		

12.7 ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМ

12.7.1 ТӨСЛИЙН НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТСӨН ИРГЭДЭД ЗОРИУЛСАН ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМ

IFC-ийн PS 1-д гомдол барагдуулах механизмыг (GM) Төслийн эхэн үед боловсруулахыг шаарддаг. Учир нь механизм нь Төсөл ба оролцогч талуудын харилцааны олон асуудлыг хамардаг бөгөөд Төсөл хэрэгжүүлэгч орчны иргэдтэй үүссэн асуудал, хурцадмал байдал даамжирсны дараа хариу арга хэмжээ авахын оронд түүнээс урьдчилан сэргийлэх боломжийг олгодог. GM-ийг зорилгодоо нийцүүлэхийн тулд NZE болон оролцогч талуудын саналыг тусган боловсруулна. Механизмаар нөлөөлөлд өртсөн иргэдийн гомдлыг хэн хүлээн авах, гомдлыг хэрхэн, хэн шийдвэрлэх, гомдлын үйл явцын бичгэн бүртгэлийг хэн хөтлөх, хариуг гомдол гаргагчид хэрхэн хүргэхийг тодорхойлно. Гомдол барагдуулах механизмын тоймыг нөлөөлөлд өртсөн иргэдтэй хуваалцахын тулд монгол хэлээр орчуулна.

Төслийн нөлөөлөл, эрсдэлийн менежментийг дэмжих зохих гомдол барагдуулах механизм бий болгохдоо IFC-ийн "Төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэдийн гомдлыг шийдвэрлэх нь" сайн туршлагын зөвлөмжид (2009) тусгасан дараах гол элементүүдийг харгалзана:

- Гомдол барагдуулах механизм нь Төслийн цар хүрээ, эрсдэлд тохирсон байх;
- Соёлын хувьд зохистой байдлыг хангах;
- Хүртээмжтэй байдлыг хангах;
- Бүх оролцогч талуудад ил тод, хариуцлагатай байдлыг хангах;
- Иргэдийг санаа зовнилоо чөлөөтэй хуваалцахыг дэмжиж, гомдол гаргагчийг зохих ёсоор хамгаалах.

12.7.2 ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМЫГ СУРТАЛЧЛАХ

Төсөл механизмыг албан болон албан бус уулзалт, хэлэлцүүлэг, мөн техникийн бус хураангуйгаар дамжуулан сурталчилж, ил болгох шаардлагатай. Мөн олон нийтийн мэдээллийн самбарт болон Төслийн талбайн эргэн тойронд байрлуулах мэдээллийн хуудас зэрэг сурталчилгааны материал бэлтгэнэ.

- Төсөл дараах мэдээллийг сурталчилж, ил болгож болно:
- Хэн гомдол гаргаж болох (нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд төвлөрсөн);
- Иргэд хаана, хэзээ, хэрхэн гомдол бүртгүүлж болох;
- Гомдлыг хүлээн авч, хариу өгөх үүрэгтэй хэн бэ, гадны аль нэг тал иргэдээс гомдол хүлээн авч болох эсэх;
- Гомдол гаргагч Төслөөс ямар төрлийн хариуг ямар хугацаанд авч болох;
- Гомдол гаргагч гомдол барагдуулах механизмыг ашигласнаар ямар ач тус хүртэж болох.

Билгэх баг, Гавилууд баг, Жавхлант баг, Жаргалант багийн орон нутгийн засаг захиргаа (болон бүх гүйцэтгэгч, ажилтан) гомдол барагдуулах механизмыг бүрэн ойлгосон байх нь нэн чухал. Ингэснээр тэд нөлөөлөлд өртсөн хүмүүст, ялангуяа гомдлыг тэдэнд шууд шийдвэрлүүлэхээр гаргасан тохиолдолд үйл явцыг алхам алхмаар тайлбарлаж өгөх боломжтой болно.

12.7.3 ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМЫН ҮЙЛ ЯВЦ

Төслийн хэрэгжүүлэх гомдол барагдуулах механизмын санал болгож буй үйл явц, үе шатуудыг Хүснэгт 12-10-т үзүүлэв.

ХҮСНЭГТ 12-10: ГОМДОЛ ШИЙДВЭРЛЭЛТИЙН ХУРААНГУЙ

Үе шат	Тайлбар	Хариуцагч	Хугацаа
Гомдол хүлээн авах	- Санал хүсэлт, гомдлыг и-мэйл, WhatsApp-аар, бичиг үсэг мэдэхгүй болон ахмад настай хүмүүсийн хувьд биечлэн уулзах, утсаар ярих замаар гаргах боломжтой байна; - Нэрээ нууцалсан гомдлыг нэр бичихгүй бичгэн маягт, нэргүй гомдлын хайрцаг, хувийн мэдээлэл өгөхгүйгээр утас, мессежийн платформ, эсвэл гуравдагч зуучлагчаар дамжуулан гаргаж болно; - Бүх харилцааг санал хүсэлтийн журмаар бүртгэж, тусгаж, шаардлагатай бол хариу өгнө; - Гомдол тодорхойлогдмогц гомдлын журам эхэлнэ.	Олон нийттэй харилцах ажилтан	-
Бүртгэх/шилжүүлэх	- Гомдол тодорхойлогдмогц түүнийг гомдлын бүртгэлд албан ёсоор бүртгэж (гомдлын бүртгэлийн маягт, дэвтрийн загварыг SEP-ийн Хавсралт С-ээс үзнэ үү), өвөрмөц дугаар олгоно. - Гомдлыг төрөл, ноцтой байдлаар нь ангилна. Гомдлыг хоёр (2) ангилалд хуваана: - Ач холбогдол багатай гомдол, дараах шинжтэй: - Гомдол нь зөвхөн нөлөөлөлд өртсөн хувь хүмүүсийг хамарна; - Нэг удаагийн гомдол, хэвлэл мэдээллийн анхаарлыг татах магадлал бага; - Удирдлагын түвшнээс нэн даруй оролцох шаардлагагүй. - Ач холбогдол өндөртэй гомдол, дараах нөхцөлөөр тодорхойлогдоно: - Жендэрт суурилсан хүчирхийлэл (ЖСХ) болон бэлгийн мөлжлөг, хүчирхийлэл, дарамтын (SEAH) тохиолдол; - Гомдол нь нөлөөлөлд өртсөн олон хүнийг хамарна; - Энэхүү механизмд заасан хугацаанд шийдвэрлэгдээгүй; - Давтагдаж, Төслийн үйл ажиллагааны хуваарьт нөлөөлж болзошгүй;	Олон нийттэй харилцах ажилтан	Гомдлыг хүлээн авснаас хойш 3 хоног

Үе шат	Тайлбар	Хариуцагч	Хугацаа
	- Хэвлэл мэдээллийн анхаарлыг татаж болзошгүй; - Удирдлагын түвшнээс нэн даруй оролцох шаардлагатай. - Гомдол гаргасан хүн(үүд)-д гурван (3) ажлын өдрийн дотор санал хүсэлтийг нь хүлээн авсныг баталж, гомдлын үйл явцын дараагийн алхмууд, тэдгээрт зарцуулах хугацаа, холбоо барих хүнийг тайлбарласан анхны хариуг илгээнэ. - Асуудлыг шийдвэрлүүлэхээр холбогдох нэгж/хэлтэст шилжүүлнэ.		
Мөрдөн шалгах	- Төсөл гомдол болон түүний нөхцөл байдлыг цаг тухайд нь шалгана. Шалгалтад гэрэл зураг болон бусад нотлох баримт, гэрчийн мэдүүлэг, нөлөөлөлд өртсөн оролцогч талууд болон бусад талуудтай хийсэн ярилцлага, талбайн бүртгэлийг хянах болон мэдээлэл цуглуулах бусад ажил багтаж болно; - ЖСХ, SEAH эсвэл бие махбодийн ноцтой гэмтэлтэй холбоотой аливаа гомдлыг ноцтой буюу өндөр ач холбогдолтой гэж ангилж, хохирогч төвтэй хандлагаар шийдвэрлэнэ; ийм тохиолдолд ихэвчлэн 24 цагийн дотор хариу өгч, нууцлалын хатуу журам мөрддөг; - Нэрээ нууцалсан бүх гомдлыг нэртэй гомдлын адил нарийвчлалтайгаар бүртгэж, ангилж, шалгана; - Мөрдөн шалгалтын үр дүнг хянаж, шийдвэр санал болгоно. Шийдвэр боловсруулахад холбогдох хүн(үүд)-тэй зөвлөлдөж болно. Дараа нь санал болгосон шийдвэрийг бүх талуудад албан ёсоор мэдэгдэнэ.	Олон нийттэй харилцах ажилтан ба/эсвэл гомдол барагдуулах ажилтан	- 6 хоног - Нарийн төвөгтэй тохиолдолд нэмэлт 15–30 ажлын өдрөөр сунгана
Шийдвэрлэх эсвэл давж заалдах	- Шийдвэрийг бүх тал хүлээн зөвшөөрвөл түүнийг баримтжуулж, хэрэгжүүлж, гомдлыг хаана. - Шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрөхгүй бол түүнийг дахин авч үзэх бөгөөд дараах шийдлийг санал болгож болно: - Гомдол гаргагч санал болгосон шийдвэрт сэтгэл хангалуун бус бол аль нэг тал зуучлагч / арбитрт хандана; - Зуучлагч / арбитр гомдлыг хянаж, шийдвэрлэх арга зам хайна; - Зуучлагч / арбитр шийдвэр санал болгоно; - Механизм нь нөлөөлөлд өртсөн талууд хуулийн дагуу эрхээ хамгаалуулахад саад болохгүй; - Хоёр тал санал болгосон шийдвэрт сэтгэл хангалуун байвал түүнийг баримтжуулж, хэрэгжүүлж, гомдлыг хаана;	Олон нийттэй харилцах ажилтан болон ЭМАБО-ны менежер	- 6 хоног - Нарийн төвөгтэй тохиолдолд нэмэлт 15–30 ажлын өдрөөр сунгана

Үе шат	Тайлбар	Хариуцагч	Хугацаа
	- Хоёр тал санал болгосон шийдвэрт сэтгэл хангалуун бус бол гомдол гаргагч эсвэл Төсөл шүүхэд хандана. - Зуучлагч/арбитрыг сонгохтой холбогдуулан Төсөл дараах амлалт өгсөн: - Эвлэрүүлэн зуучлах үйл явц нь Монгол Улсын Эвлэрүүлэн зуучлалын тухай хуулийг баримтална; - Шийдвэрлэгдээгүй гомдлын хувьд аль нэг тал Монгол Улсын Шүүхийн ерөнхий зөвлөлөөр дамжуулан гэрчилгээтэй эвлэрүүлэн зуучлагчийг татан оролцуулж болно. Энэ үйл явц бүрэн сайн дурын бөгөөд нууцлалтай. Төвийг сахисан байдлыг хангахын тулд эвлэрүүлэн зуучлагч нь Төсөлтэй ямар нэг холбоогүй, хууль ёсны гэрчилгээтэй гуравдагч этгээд байна; - Шүүхийн дэргэдэх эвлэрүүлэн зуучлалд улсын тэмдэгтийн хураамж төлдөг хэдий ч шударга ёсонд хүрэхэд санхүүгийн саад учрахгүй байлгахын тулд Төсөл орон нутгийн оролцогч талуудад зориулсан үнэ төлбөргүй, олон нийтэд түшиглэсэн эвлэрүүлэн зуучлалын боломжийг судлах үүрэг хүлээж байна.		
Санал хүсэлт/хаалт	- Хүлээн зөвшөөрсөн шийдвэрийг хэрэгжүүлсний дараа түүнд хяналт тавьж, үр нөлөөг үнэлнэ. Шийдвэр хэрэгжсэн тухай бүх талуудад мэдэгдэх бөгөөд тэд гомдлын үйл явц болон түүний хэрэгжилтийн талаар санал хүсэлт өгөх боломжтой.	Олон нийттэй харилцах ажилтан болон ЭМАБО-ны менежер	15 хоног

12.7.4 ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМЫН НӨӨЦ

IFC-ийн "Төслийн нөлөөлөлд өртсөн иргэдийн гомдлыг шийдвэрлэх нь" сайн туршлагын зөвлөмжид (2009) ажилтан, дэд бүтэц, санхүү зэрэг Төслийн нөөц гомдол барагдуулах механизмыг бүрдүүлэхэд шийдвэрлэх ач холбогдолтойг онцолсон.

Төсөл нь Оролцогч талуудын оролцоо ба олон нийтийн хөгжлийн (CD) хэлтсийн харьяанд гомдол барагдуулах механизмыг хариуцах Гомдол барагдуулах механизмын (GRM) баг томилох үүрэг хүлээсэн. Багт дараах ажилтнууд багтана:

- **Зохицуулагч:** орон нутгийн иргэд, орон нутгийн засаг захиргаа болон бусад холбогдох оролцогч талуудтай стратегийн түншлэлийг хадгалах холбоо барих хүний үүрэгтэй;
- **Ажилтан:** газар дээр нь, ялангуяа нөлөөлөлд өртсөн эмзэг бүлгүүдтэй зөвлөлдөх уулзалт хийх, санал хүсэлтийг боловсруулах, шаардлагатай бол олон нийттэй эерэг харилцааг тасралтгүй хадгалахын тулд Төслийн олон нийтийн хөгжлийн хөтөлбөрт оролцох тусгай ажилтан.

Төсөл хэрэгжүүлэгч болон Гүйцэтгэгчийн томилсон ажилтнууд гомдлыг хүлээн авч, тухайн гомдлын нөхцөл байдлыг бүрэн тодруулахын тулд баримт тогтоох шалгалт хийнэ. Мөн гомдол шийдвэрлэгдэх хүртэл авах дараагийн арга хэмжээг тодорхойлж, холбогдох талуудад мэдэгдэнэ.

12.7.5 ТӨСЛИЙН ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМД МЭДЭЭЛЭЛТЭЙ ОРОЛЦОХ

Төсөл нь механизмын талаар албан болон албан бус уулзалт, хэлэлцүүлэг, мөн техникийн бус хураангуйгаар (NTS) дамжуулан мэдээлсээр ирсэн бөгөөд цаашид ч мэдээлнэ. Мөн олон нийтийн мэдээллийн самбарт болон Төслийн талбайн эргэн тойронд байрлуулах сурталчилгааны материал бэлтгэнэ.

Төсөл дараах мэдээллийг өгнө:

- Хэн гомдол гаргаж болох (нөлөөлөлд өртсөн иргэдэд төвлөрсөн);
- Иргэд хаана, хэзээ, хэрхэн гомдол бүртгүүлж болох;
- Гомдлыг хүлээн авч, хариу өгөх үүрэгтэй хэн бэ, гадны аль нэг тал иргэдээс гомдол хүлээн авч болох эсэх;
- Гомдол гаргагч Төслөөс ямар төрлийн хариуг ямар хугацаанд авч болох;
- Гомдол гаргагч гомдол барагдуулах механизмыг ашигласнаар ямар ач тус хүртэж болох.

Орон нутгийн засаг захиргаа (болон бүх гүйцэтгэгч) механизмыг бүрэн ойлгосон байх нь нэн чухал. Ингэснээр тэд Төслийн нөлөөлөлд өртсөн хүмүүст, ялангуяа гомдлыг тэдэнд шийдвэрлүүлэхээр гаргасан тохиолдолд үйл явцыг алхам алхмаар тайлбарлаж өгөх боломжтой болно.

12.7.6 ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ БА ТАЙЛАГНАЛ

NZE нь ирсэн бүх гомдлыг бүртгэх гомдлын бүртгэлээр дамжуулан гомдлын үйл явцад хяналт тавина. CLO-оос холбогдох хэлтсийн дарга нарт ирүүлэх сарын тайланд гомдлын төлөв, гомдлын чиг хандлагын шинжилгээ, давтагдаж буй асуудал, сургамж, залруулах арга хэмжээг нарийвчлан тусгана. 30-аас дээш хоногийн турш шийдвэрлэгдээгүй гомдлыг Төслийн захиралд шилжүүлж, шийдвэрлэхэд нь оролцуулна. Энэхүү гомдлын менежментийн журмыг байнга хамааралтай, үр дүнтэй байлгахын тулд хоёр жил тутам эсвэл NZE-ийн бүтэц, үйл ажиллагааны загварт томоохон өөрчлөлт орсны дараа хянана.

12.7.7 ГОМДОЛ БАРАГДУУЛАХ МЕХАНИЗМ ДАХЬ EPC ГҮЙЦЭТГЭГЧИЙН ҮҮРЭГ ХАРИУЦЛАГА

EPC гүйцэтгэгч нь Төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой гомдлын талаар үр дүнтэй харилцах, гомдлыг баримтжуулах, шийдвэрлэхийг хангаж, NZE-ийн Гомдол барагдуулах механизмыг (GM) дэмжихэд гол үүрэг гүйцэтгэнэ. GM-тэй холбоотой EPC гүйцэтгэгчийн үүрэг хариуцлагад дараах зүйлс багтана:

- **Мэдлэг олгох ба сургалт:** EPC-ийн бүх ажилтан GM-ийн журмыг мэддэг, олон нийтийн гишүүдийн гаргасан гомдлыг таньж, хариу өгч, баримтжуулах сургалтад хамрагдсан байхыг хангах;
- **Талбай дээрх гомдол:** Ажилчид болон иргэдийн барилгын ажилтай холбоотой гомдлыг хүлээн авч шийдвэрлэх үндсэн холбоо барих гомдол хариуцсан ажилтныг EPC гүйцэтгэгчийн багаас томилох;
- **Баримтжуулалт ба тайлагнал:** Хүлээн авсан гомдол, хийсэн шалгалт, хэрэгжүүлсэн шийдвэрийн (хэрэв байгаа бол) үнэн зөв бүртгэлийг хөтлөхөд Олон нийттэй харилцах ажилтантай (CLO) хамтран ажиллах; гомдлын бүртгэлийг шинэчилж байхын тулд эдгээр баримтыг NZE-д тогтмол ирүүлэх;
- **Гомдлоос урьдчилан сэргийлэх:** Дуу чимээг багасгах, тоосжилтыг удирдах, ажлын талбайн ойролцоох орон нутгийн оршин суугчдын аюулгүй байдлыг хангах зэргээр барилгын үйл ажиллагаатай холбоотой гомдлоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх.

ERM НЬ ДАРААХ УЛС, НУТАГ ДЭВСГЭРТ 140 ГАРУЙ ОФФИСТОЙ

Аргентин, Австрали, Бельги, Бразил, Канад, Хятад, Колумб, Дани, Франц, Герман, Хонконг (БНХАУ-ын ЗЗОНБ), Энэтхэг, Индонез, Ирланд, Итали, Япон, Казахстан, Кени, Малайз, Мексик, Мозамбик, Нидерланд, Шинэ Зеланд, Панам, Перу, Польш, Португал, Румын, Сингапур, Өмнөд Африк, Өмнөд Солонгос, Испани, Швейцарь, Тайвань, Тайланд, АНЭУ, Их Британи, АНУ, Вьетнам.

ERM-Hong Kong, Limited 2507 One Harbourfront, 18 Tak Fung Street, Хонконг Утас: +852 2271 3000 · Факс: +852 3015 8052 www.erm.com